Notariaat magazine

maandelijks informatie- en opinieblad voor en over het notariaat

juli/augustus 2018
editie 6, jaargang 18

Ritzo Holtman:

‘Onroerend goed heeft notaris weinig te bieden’

6 Kandidaten twijfelen over de toekomst

10 Afscheid van columnist Nora van Oostrom-Streep

14 Tuchtrecht uitgelicht: de notaris en persoonsgegevens

Sdu oprecht de beste keuze

KNB 175 JAAR Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie

Leergang Executele en Vereffening

Donderdag 4 oktober, dinsdag 9 oktober en vrijdag 2 november 2018

NOVEX is een multi-disciplinaire vereniging voor executeurs, vereffenaars en levensexecuteurs. De verschillende beroepsgroepen werken binnen NOVEX samen om de (levens-)executeur en de vereffenaar te professionaliseren. De vereniging telt ruim 200 leden, die vanuit hun werk als onder meer (kandidaat-)notaris, advocaat, bankier, belastingadviseur, zelfstandig adviseur of vanuit een goed doel betrokken zijn bij de afwikkeling van nalatenschappen.

Na het volgen van de leergang executele en vereffening kunt u lid worden van NOVEX, zie www.novex-executeur.nl voor informatie. Leden kunnen bij NOVEX o.a. (verdiepings-) cursussen volgen, aan regiobijeenkomsten deelnemen en deel uitmaken van een professioneel netwerk. Een lid dat aan de vereisten voldoet, kan zich laten certificeren en als gecertificeerd NOVEX-lid opgenomen worden in het ledenbestand, zie sce-executeurs.nl

Voor deelname aan de leergang is een kennis van het erfrecht vereist. Om aan de toegangseis te voldoen, wordt de Basiscursus Erfrecht op 14 september 2018 georganiseerd.

Leergang Executele en Vereffening

In deze Leergang Executele en Vereffening kunnen Executeurs en Vereffenaars hun kennis en kunde verder ontwikkelen door het volgen van een intensieve opleiding. In de leergang worden zowel de juridische als de praktische onderwerpen behandeld.
Wat mag en kan een executeur/vereffenaar? Welke overeenkomsten en verschillen zijn er tussen een executeur en vereffenaar? Welke 'valkuilen' zijn er? Deze onderwerpen komen aan de orde op 4 en 9 oktober 2018. Op 2 november 2018 worden de praktische kanten nader besproken en wordt aan de hand van een of meer casus-posities het geleerde in praktijk gebracht.

Data & tijden:

Donderdag 4 oktober 2018 van 9.30 uur tot 20.00 uur, inclusief diner.
Dinsdag 9 oktober 2018 van 9.00 uur tot 17.00 uur.
Vrijdag 2 november 2018 van 12.00 uur tot 17.00 uur met lunch om 12.00 uur en een afsluitende borrel om 17.00 uur.
Locatie: Driebergen

Kosten:

€ 1.750,-- (excl. BTW, inclusief lunches, diner, borrel en cursusmateriaal)
16 PE-punten worden aangevraagd bij KNB, EPN en RB. U ontvangt een bewijs van deelname.

Docenten:

De heer O.A. Balkenende
Mevrouw mr. E. van den Brink-Baggerman
Mevrouw mr. C.G.C. Engelbertink
Mevrouw mr. P.G. Knoppers
Mevrouw prof. mr. T.J. Mellema-Kranenburg
De heer prof. mr. dr. B.M.E.M. Schols

Aanmelding kan via de website van NOVEX:
www.novex-executeur.nl
Contactadres: info@novex-executeur.nl

NOVEX

Notariaat
magazine

editie 6, juli/augustus 2018

6

10

22

4 Nieuws
13 Laatste column
Nora van Oostrom-Streep
14 Tuchtrecht uitgelicht:
De notaris en persoonsgegevens
16 Onderzocht: Conversie van aandelen
17 Kanocolumn
18 Notaris en meer: Marjan Kroek
20 De Foto: Op naar Brussel!
24 En verder: Hans Eskens
26 Specialisten
29 Column Nick van Buitenen
30 KNB-nieuws
32 KNB 175 jaar: jubileumnieuws
33 KNB 175 jaar: de opleiding
34 Feuilleton-strip
Het olografisch testament
36 Tuchtrecht
38 Personalia

‘Over een eventuele krimp maak ik mij niet veel zorgen’

6 Weinig trek in iedere avond uitgeput op de bank ploffen

Je hebt een universitaire studie achter de rug, de beroepsopleiding afgerond en dan? Dan slaat soms om uiteenlopende redenen de twijfel toe. De uitdaging is weg of de werkdruk is te hoog. Wil ik nog wel notaris worden? Wil ik nog wel in het notariaat blijven werken? Het zijn twijfels waar menig kandidaat-notaris mee te maken heeft.

10 Afscheid van columnist Nora van Oostrom-Streep

In dit nummer van *Notariaat Magazine* staat de laatste column van Nora van Oostrom-Streep. Haar eerste column verscheen in december 2012. Haar columns deden soms veel stof opwaaien. Ze waren kritisch en soms een beetje streng, maar altijd open en eerlijk. Welke column is u bijgebleven en waarom? Wij vroegen het vijf lezers.

22 ‘Onroerend goed heeft notaris weinig te bieden’

Het is de soms heftig heen en weer schommelende kurk waar menig notariskantoor op drijft: onroerend goed. Na jaren van groei in het aantal verkochte woningen lijkt er nu weer sprake van een krimp. Hoe gaan notarissen om met die dynamiek? Een rondgang langs vier notariskantoren levert heel uiteenlopende observaties op.

Op de cover

Wat merkt het notariaat van de stagnerende vastgoedmarkt? Notaris Ritzo Holtman vertelt erover op p. 22.

Research tool wint Legal Tech Startup Award

AMBT

De Oostenrijkse start-up LeReTo heeft tijdens PLEIT2018 de Legal Tech Startup Award in de wacht gesleept. LeReTo staat voor Legal Research Tool. De tool is gebaseerd op geavanceerde detectie- en querylogica en maakt onder meer zoeken tussen de vele juridische bronnen en (binnenkort) literatuur gemakkelijker. Uit LeReTo gehaalde gegevens en

analyses zijn volgens de start-up automatisch beveiligd en worden versleuteld opgeslagen op Duitse en Oostenrijkse servers, waarna ze later automatisch worden verwijderd. De Legal Tech Startup Awards 2018 is een wedstrijd voor technologische start-ups met potentie voor de juridische branche. •

Het aantal huwelijkse voorwaarden dat echtparen bij de notaris afsluiten, neemt af. In het eerste kwartaal van 2018 zijn 30 procent minder huwelijkse voorwaarden gepasseerd dan dezelfde periode vorig jaar. Dit blijkt uit cijfers van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie. De daling van het aantal huwelijkse voorwaarden is een gevolg van de nieuwe Wet Beperkte gemeenschap van goederen die 1 januari is ingegaan. Ook cijfers van het Centraal Testamentenregister laten een daling zien. Hierin worden huwelijkse voorwaarden ingeschreven waarin een beschikking des doods is opgenomen. Het aantal daalde van 722 inschrijvingen in het eerste kwartaal van 2017 naar 557 in dat van 2018. •

CMS helpt TU Delft met ontwikkelen digitale identiteit voor op de telefoon

DIGITALISERING

Naast je paspoort en rijbewijs ook een toepassing op je telefoon waarmee je snel en veilig je identiteit kunt aantonen met nog meer privacymogelijkheden. Hier werkt TU Delft aan. Samen met de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens (RvIG), advocaten- en notarissen kantoor CMS en IDEMIA (de huidige producent van Nederlandse paspoorten) is een eerste prototype ontwikkeld voor een digitaal stempel dat deze functie op termijn mogelijk kan vervullen. Deze digitale identiteit is gebaseerd op Delftse innovatieve blockchain technologie. Na de zomer gaat in twee gemeenten een gebruikersproef met deze techniek van start. •

Who's Who Legal Awards reikt prijzen uit

AMBT

Kennedy Van der Laan is twee keer in de prijzen gevallen bij de Britse Who's Who Legal Awards. Volgens de jury springt het kantoor boven de vele genomineerden uit op het vlak van data, IT en privacy. Het kantoor mag zich Firm of the Year noemen in de categorieën 'Data - Privacy & Protection' en 'Data – IT'. Ook De Brauw Blackstone Westbroek viel in de prijzen. Dat kantoor werd benoemd tot beste Nederlandse advocatenkantoor over de hele linie. Overall Law Firm of the Year 2018 is Hogan Lovells geworden. Dat kantoor is volgens de jury internationaal prominent aanwezig en blinkt uit in overheidscontracten en Life Sciences. •

Voor wie is de erfenis?

FISCALITEIT

En boek waarin wordt gepleit voor eerherstel voor de erf- en schenkbelasting. Dat is *Voor wie is de erfenis?* geworden. Verschillende (journalistieke) onderzoekers en hoogleraren hebben het fenomeen erfenis onder de loep genomen. Leiden erfenissen tot grotere ongelijkheid? Waarom is er zo veel weerzin tegen erfbelasting? Hoe verdeel je het familiebedrijf? Hoe anders is het islamitisch erfrecht? Hoe verloopt het politieke debat over de erfenis? De vraag 'Voor wie is de erfenis?' wordt in dit boek van vele kanten belicht. Niet alleen juridisch en economisch, maar óók sociologisch, antropologisch, ethisch, historisch en uiteindelijk ook politiek. •

‘Wedstrijd-element’

De (kandidaat-)notarissen en advocaten van Dirkzwager hebben onlangs een internationale prijs gewonnen voor hun nieuwe kennisplatform. Volgens de jury heeft de website de beste *editing experience*. Fedosja van der Lee van het bureau Perplex is een van de ontwikkelaars van het platform. ‘De kracht zit hem in het competitie-element. Specialisten gaan de strijd met elkaar aan doordat ze kunnen zien welk artikel het best wordt gewaardeerd.’

Beste editing experience*, wat is dat?*
‘Bij Dirkzwager maken ze niet alleen content, zoals artikelen en e-books, maar ze zien ook hoe onlinekennis het doet. Bijvoorbeeld hoe vaak het wordt bekeken, gedeeld via social media en of er op de contactknop wordt gedrukt. Deze punten zorgen voor een score, waardoor je kunt zien hoe gewild jouw informatie is. Dat is iets wat de jury van Umbraco – het contentmanagementsysteem waarmee wordt gewerkt – zo aansprak.’

Waarom zou je die scores willen zien?
‘Je kunt van elkaar leren. Als jouw artikelen niet aanslaan en die van een collega wel, kun je te rade gaan bij hem of haar. Intern kennisdelen. Je kunt jouw manier van schrijven aanpassen zodat het beter wordt gelezen.
Je wordt als het ware uitgedaagd om de informatie aantrekkelijker en relevanter te maken. Kortom: schrijven om gelezen te worden.’

Hebben notarissen daar wel tijd voor?
‘Jazeker, de mate waarin artikelen worden gevonden en gelezen, is ontzettend belangrijk en draagt bij aan de naamsbekendheid en nieuwe aanwas van cliënten. Bij Dirkzwager houden ze informatie liever niet voor hunzelf. Ze laten zien dat ze verstand van zaken hebben, willen kennis delen en zijn niet bang om dit te doen.’

Wat is het verder voor platform?
‘Dirkzwager had maar liefst 16 verschillende websites. Deze hebben wij samengebracht tot één kennisplatform. Het kantoor heeft ruim 150 specialisten die allemaal gebruikmaken van het systeem. Dat dit platform uit alle internationale projecten gekozen is tot de beste *editing experience* laat zien dat het platform vooruitstrevend is.’

Minder woningen verkocht, meer hypotheken verstrekt

WONINGMARKT

Het aantal woningverkopen in mei komt 9 procent lager uit dan in mei 2017. Toen nam de markt nog toe met 24 procent. Dit blijkt uit cijfers van het Kadaster. In mei wisselden 18.237 woningen van eigenaar. De begin dit jaar ingezette afname van het aantal woningverkopen gaat dus onverminderd door.
Paul de Vries, woningmarktexpert van het Kadaster: ‘Maandelijks zijn er grote verschillen in verkoopaantallen. Daarom kijken we vaak naar het aantal verkopen over de afgelopen 12 maanden. Die teller staat op 235.874. In mei 2017 was dit lager, namelijk 232.038. Ondanks

de huidige krimpende markt is er dus sprake van een flink aantal verkopen.’ Het aantal transacties van appartementen daalde in mei met 13 procent. De kleinste daling zien we terug bij de hoekwoningen. Het aantal verstrekte hypotheken nam wel toe met 1,7 procent naar 29.593. •

‘Neem alleen al het woord “gerecht”. De meeste mensen zullen aan een bord eten denken. Ik tenminste wel’

Rechter Joyce Lie in *NRC Handelsblad* van 13 juni 2018 over duidelijke taal.

Twijfels over de toekomst

Weinig trek in iedere avond uitgeput op de bank ploffen

Je hebt een universitaire studie achter de rug, de beroepsopleiding afgerond en dan? Dan slaat soms om uiteenlopende redenen de twijfel toe. De uitdaging is weg of de werkdruk is te hoog. Wil ik nog wel notaris worden? Wil ik nog wel in het notariaat blijven werken? Het zijn twijfels waar menig kandidaat-notaris mee te maken heeft.

TEKST Martijn Rip | **BEELD** Roel Ottow

Tijdens haar studie dacht ze nog alle stappen te gaan doorlopen om notaris te worden. 'Toen was het nog een ver-van-mijn-bedshow', kijkt kandidaat-notaris Martina Priekaar (35) terug. 'En ook nu bevalt de praktijk mij prima.' Maar toch twijfelt zij over de stap om notaris te worden. 'Er is mij de afgelopen twee jaar weleens gevraagd of ik notaris zou willen worden. Maar ik zie op tegen het ondernemen. Dat staat mij vooralsnog tegen. Acquireren is niet mijn ding.' Is toegevoegd notaris worden dan geen optie? 'Dat is met het werk dat ik nu doe niet heel erg noodzakelijk. We zijn geen akte-praktijk en ik begeleid zaken nu ook al van begin tot eind.'

Een andere reden van twijfel om notaris te worden, is dat Priekaar, moeder van jonge kinderen, momenteel vier dagen per week werkt. 'Dat zou ondernemerschap lastig maken. En dat ik als notaris, door de extra taken die erbij komen, 60 uur in de week zou moeten draaien, dat speelt daarbij ook een rol. Je krijgt toch nog meer verantwoordelijkheid. Dat hoor ik meer om me heen.'

FEMINISERING

Dat de twijfels om notaris te worden zijn toegenomen, is ook iets wat Pim Huijgen, hoogleraar aan de Universiteit Leiden en hoofddocent bij de beroepsopleiding, heeft geconstateerd. 'In vergelijking met twintig jaar geleden zie je dat er minder belangstelling is om notaris te worden en dat er meer over wordt nagedacht.' Veel kandidaat-notarissen moeten de eerste jaren van hun carrière hard werken. 'Ze vragen zich af: wil ik dit de rest van mijn leven doen? Als ik notaris word, krijg ik er bovendien nog meer werk bij.' Wat volgens Huijgen ook meespeelt, is de feminisering van het vak. 'In mijn studietijd was twee derde man, nu is driekwart van de beroepsopleiding vrouw. Het hebben van kinderen weegt voor hen vaak zwaarder dan notaris worden. Daarvoor is ook de functie van toegevoegd notaris geschapen. Dan zijn ze geen ondernemer met alle bijkomende verplichtingen.'

TECHNOLOGISCHE ONTWIKKELINGEN

Andere kandidaten twijfelen niet over een carrière als notaris, maar over een veel grotere stap: het notariaat verlaten. André van Hoepen (30) hakte die knoop enkele jaren geleden al door. Volgens de consultant legal bij PwC volgt het notariaat te weinig de laatste technologische ontwikkelingen. 'Er wordt intern veel over gesproken, maar ik zie er weinig van terug. Als er uiteindelijk een besluit wordt genomen, is de techniek al een stap verder.' Het was voor hem een van de redenen om eind 2016 uit het notariaat te stappen. 'Enerzijds kwam ik in aanraking met PwC, een omgeving vol veranderingen die ik in het notariaat niet aantrof. Anderzijds wilde ik zaken waar ik in het notariaat tegenaan liep, veranderen, maar

‘Dat je als notaris ook ondernemer bent, maakt je nog niet automatisch een goede werkgever’

dit bleek niet mogelijk. Ik wilde ook veel meer de adviserende rol op mij nemen, maar binnen de multidisciplinaire organisatie waarin ik mij bewoog, kwam dat vaak bij de accountant of fiscalist terecht.’ Van Hoepen benadrukt dat hij het hoofdstuk notariaat nog niet helemaal heeft afgesloten. ‘Ik heb nog dagelijks contact met de beroepsgroep en ik ben aan het promoveren op notarieel recht. En ik sluit niet uit dat ik ooit weer terugkeer.’

Hij blijkt niet de enige in zijn omgeving te zijn met twijfels over een langer verblijf binnen het notariaat. ‘Een aantal vrienden is eruit gestapt, een aantal twijfelt erover. Zij vinden bijvoorbeeld het personeelsbeleid te rigide. Het gaat daarbij niet om het salaris, maar om de vrije tijd. Onze generatie heeft een ander arbeidsethos. We willen graag hard werken, maar flexibiliteit is ook belangrijk. Zo moet het mogelijk zijn om thuis te kunnen werken. Het is niet meer van deze tijd dat je op sommige notariskantoren tot 21.00 uur op kantoor zit omdat thuis inloggen niet mogelijk is. Daarnaast hoorde ik van een andere vriend dat hij geen vrije dagen kreeg ondanks een noodgeval in de familie.’

VEEL STRESS

Voor kandidaat-notaris Anna* (26) is het vooral de werkdruk die haar heeft doen besluiten om binnenkort het notariaat te verlaten. ‘Er wordt veel van je verwacht. Daarom ben je van ’s ochtends vroeg tot ’s avonds laat je mail aan het checken. Daarnaast wil je het werk, ondanks de tijdsdruk, ook goed doen. Dat levert best veel stress op. Daarom kijk ik nu naar een andere baan met juridisch werk, waar de druk niet zo hoog is’.

Wat haar ook zwaar valt, is de verantwoordelijkheid die het vak met zich meebrengt. ‘Als je een fout maakt, word je daar gelijk op aangesproken. Er is ook veel jurisprudentie over aansprakelijkheid. Je hebt immers een verregaande onderzoeksplicht. Als je een dossier binnenkrijgt, moet je checken of deze persoon zich wel aan de regels houdt. Maar omdat je een bepaald aantal declarabele uren moet halen, moet dat meestal snel.’

Werkinhoudelijk vind ze het vak nog steeds leuk. ‘Maar die tijdsdruk en het feit dat je dag en nacht met je vak bezig bent, maken het werk ook zwaar. Naast het werk op kantoor ben je bezig met de beroepsopleiding, cursussen en vakliteratuur doornemen. Ik zit vaak tot 19.00 of 20.00 uur op kantoor en als ik thuiskom, check ik nog tien keer mijn mail. In het weekend werk ik dan aan de beroepsopleiding.’

Ook Anna kent vele verhalen van twijfelaars. ‘Sommigen vinden het salaris dat ze verdienen te weinig voor wat ze doen. Veel kantoren zijn onderbezet, waardoor ze lange dagen maken. Overuren worden niet betaald. De *work-life balance* is vaak zoek. Parttime werken is haast onmogelijk.’

Wat volgens haar zou helpen, is het wegnemen van een deel van de druk bij kandidaat-notarissen. ‘Je krijgt zo veel verantwoordelijkheden en alles moet snel. Je hebt het idee dat je er alleen voor staat. Wat ik vaak hoor, is dat als kano’s wat willen vragen, de notaris daar te druk voor is. Iemand die je vragen beantwoordt, dat zou al wat druk wegnemen.’

Zelf denkt ze goed terecht te komen. ‘Ik kan bedrijfsjurist worden of bij een verzekeraar of bank gaan werken. Als kandidaat-notaris heb je namelijk een goede juridische gereedschapsset. Je kunt alle kanten op. Helaas is dat alleen niet waar ik jarenlang voor heb geleerd.’

HET GOEDE GEVOEL

Ook Kees*, inmiddels ruim vijftien jaar kandidaat, staat op het punt om het notariaat te verlaten. ‘De eerste twijfels kreeg ik al zo’n acht jaar geleden. Toen heb ik ook buiten het notariaat gesolliciteerd, maar ik kreeg de baan niet. Waarom ik twijfelde? Ik had bij het notariaat niet meer het goede gevoel. Ik had niet het idee dat ik in dit vak mijn geluk zou gaan vinden.’

De twijfel is in al die jaren niet verdwenen. ‘Ik sta eigenlijk met één been in het notariaat, het andere staat klaar om op een ander terrein verder te gaan.’ Het werk zelf staat hem niet tegen. Integendeel zelfs. ‘Ik vind de inhoud nog steeds boeiend en het blijft leuk om een mooie akte in elkaar te zetten waarin alles perfect op elkaar aansluit. Maar met het gedoe daaromheen, daar ben ik helemaal klaar mee. En dat hoor ik van meer kano’s om me heen. Ik denk dat het een breed gedragen mening is.’

Met het ‘gedoe’ bedoelt hij de toename van de regeldruk, de verantwoordelijkheden en het aantal toezichthouders. ‘Het is een ontzettend stressvol beroep. Door idiote termijnen

AKSOS

- Administratie
- Salarissen
- Belastingen
- Rapportages
- Accountancy
- Advies

H.R. de Velde Harsenhorst FA
drs. K. de Lange AA

AKSOS
Financial Services

Voor notariaat en advocatuur...
...flexibiliteit in capaciteit

Groningen - Leeuwarden - Zwolle
www.aksos.nl - afs@aksos.nl - Tel. 038-4524280

Wij zijn op zoek naar een

Fulltime
kandidaat-notaris
voor de familierechtpraktijk.

De voorkeur gaat uit naar een kandidaat-notaris met ervaring en leidinggevende capaciteiten, maar ook beginnende kandidaat-notarissen worden uitdrukkelijk uitgenodigd om te reageren.

Als je geïnteresseerd bent in deze functie, stuur dan je sollicitatiebrief en c.v. naar:
a.dewitte@verheesnotarissen.nl

Samen goed geregeld
VERHEES NOTARISSEN
info@verheesnotarissen.nl | www.verheesnotarissen.nl

ETL BNA
ACCOUNTANTS EN ADVISEURS

ALS BRANCHE-ACCOUNTANT VOOR NOTARIAAT EN ADVOCATUUR BENT U BIJ ONS AAN HET JUISTE ADRES VOOR

// JAARREKENING EN BOEKHOUDING
// FISCALE AANGIFTEN EN ADVIES
// P&O ADVIES EN SALARISADMINISTRATIE
// BEDRIJFSVERGELIJKING
// ONDERNEMINGSPLANNEN
// FUSIE EN OVERNAME

Uw klanten komen tegenwoordig niet alleen uit Nederland. Door de samenwerking met ETL kunnen wij u buiten de grenzen van Nederland ook van dienst zijn. Waar onze kennis ophoudt, kunnen wij u in contact brengen met een partner-kantoor in het buitenland, waarbij u de kwaliteit kunt verwachten die u ook van ons gewend bent. Zo kunnen wij u nog beter van dienst zijn.

BUREAU NOTARIAAT & ADVOCATUUR

ACCOUNTANCY EN ADVIES IS ONS TERREIN ADVOCATUUR EN NOTARIAAT IS UW DOMEIN

OUDE UTRECHTSEWEG 28, 3743 KN BAARN
POSTBUS 1008, 3740 BA BAARN
T 035 693 64 44
E INFO@ETL-BNA.NL - WWW.ETL-BNA.NL

werken veel collega's met stress. Ik denk dat een meerderheid van de notariële juristen weleens tegen een burn-out heeft aan gezeten, maar dat wordt niet uitgesproken. Waar zijn we dan mee bezig?'
Daarnaast kaart ook Kees het gebrek aan begeleiding aan. 'Als kano kun je behoorlijk in de wind komen te staan. Als je daarbij steun vraagt, krijg je van je werkgever, de notaris, nogal eens een inadequate reactie. Als je buiten het vak meer steun krijgt, vertrekken veel kano's. En de meesten komen niet meer terug.' De managementvaardigheden van sommige notarissen laten volgens hem nogal te wensen over. 'Dat je als notaris ook ondernemer bent, maakt je nog niet automatisch een goede werkgever. Hoe vaak heb ik wel niet meegemaakt dat ik me een roepende in de woestijn voelde?'
'Ik zag laatst een bericht voorbijkomen over een hulplijn voor advocaten. Die kunnen zij bellen als ze het niet meer trekken. In het notariaat is zoiets er niet. Dat terwijl er op veel kantoren geen veilige werkomgeving is voor kano's.' Zo maakte hij bij een vorige werkgever mee dat, ondanks zijn waarschuwingen, de notaris toch een dossier op zich nam zonder dat daarvoor voldoende kennis in huis was.
Kees maakt zich oprecht zorgen over de toekomst van het notariaat. 'Ik heb veel actieve kandidaat-notarissen ontmoet, met hart voor de zaak. Maar wat mij opviel, is dat ook bij veel van die mensen de gedachte leefde om het vak te verlaten. De twee meest getalenteerde kano's die ik ken, zijn inmiddels allebei vertrokken. De een is weggepest na een burn-out, de ander is gedesillusioneerd vertrokken.'

KANTOOR WISSELEN

Hoogleraar Huijgen ziet twee redenen waarom kandidaat-notarissen het vak de rug toe keren. 'Mensen blijken na hun studie het vak toch niet leuk te vinden. Ze moeten veel productie draaien, zien te weinig verdieping. Wat ook kan, is dat ze het kantoor niet leuk vinden. Je ziet dat de helft al tijdens de beroepsopleiding van kantoor wisselt. Als het op de tweede plek ook niet bevalt, dan gaan ze twijfelen over het vak zelf.'
Huijgen merkt ook een andere mentaliteit onder de jonge kano's. 'Het is druk op de kantoren en iedere avond ploffen ze uitgeput op de bank. Daar hebben ze weinig trek in. Ze willen een goede balans tussen werk en privé. In het verleden werd een slechte balans eerder geaccepteerd. Het grote verschil met toen, is dat het nu gemakkelijker is om van baan te switchen. De economische zelfstandigheid is ook gegroeid. Vroeger was de man de kostwinnaar en die kon niet tijdelijk even uit het vak. Door de emancipatie is dat nu wel anders'. ■

**Op verzoek van de gesproken kandidaat-notarissen zijn deze namen gefingeerd. De namen zijn bij de redactie bekend.*

'De work-life balance is vaak zoek'

ACCOUNTANTS KAMPEN MET ZELFDE PROBLEMEN

Het notariaat staat niet alleen wat betreft de twijfels over de toekomst onder millennials. In de accountancy speelt hetzelfde probleem. Uit een recent onderzoek van Nyenrode en de Nederlandse Beroepsorganisatie voor Accountants (NBA) kwam naar voren dat jonge accountants (onder de 35 jaar) de werkdruk te hoog vinden, ze nauwelijks tijd hebben om hun verplichte opleiding goed af te ronden en dat de balans tussen werk en privé vaak volledig zoek is. Als oorzaken voor de hoge werkdruk worden personeelstekort, krappe deadlines en de vele nieuwe regels genoemd. Volgens de onderzoekers overweegt een grote groep jonge accountants binnen twee jaar het beroep te verlaten.

Reageren? Mail naar nm@knb.nl.

Welke column van Nora van Oostrom-Streep is u bijgebleven?

In dit nummer van *Notariaat Magazine* staat de laatste column van Nora van Oostrom-Streep. Haar eerste column verscheen in december 2012. Haar columns deden soms veel stof opwaaien. Ze waren kritisch en soms een beetje streng, maar altijd open en eerlijk. Welke column is u bijgebleven en waarom? Wij vroegen het vijf lezers.

Pim Huijgen

HOOGLERAAR

'Columns moeten prikkelen tot instemming of tegenspraak. Aan dat vereiste voldeden de columns van Nora van Oostrom ruimschoots. Van beide geef ik een voorbeeld. Aandoenlijk is de column van haar onder de titel "De menselijke factor" (9/2017) waarin zij tot haar verbazing constateert dat haar zoon in Utrecht rechten gaat studeren. Zij haalt in die column een psycholoog aan die stelt dat iedereen juist in deze tijd graag de mens achter de zakelijke persoon ziet. De toegevoegde waarde van de jurist zal in de toekomst juist "de menselijke factor" zijn. Daar kan ik me goed iets bij voorstellen. Een column die mij tot tegenspraak prikkelt, is die van mei (4/2018) onder de titel "Meten is weten". Deze lijkt in tegenspraak met het bovenstaande. Daar valt onder andere te lezen: "Stap alsjeblieft af van de lessen in lokaaltjes en maak gebruik van de laatste digitale methodieken." Wat mij betreft, is juist niets zo vruchtbaar als om in het onderwijs met elkaar in een persoonlijk contact te treden. Daar leer je van. Digitale middelen moeten slechts als ondersteuning worden gebruikt. Ik zal de columns van Nora zeker missen.' •

Ruud van Gerven

NOTARIS EN OUD-VOORZITTER

'"Heerlijk, om de boel een beetje te kunnen opschudden", zal Nora gedacht hebben toen ik in de zomer van 2012 bij haar op de Zuidas op bezoek was om haar te polsen voor het woordvoerderschap van de KNB. Een van de speerpunten van het nieuwe bestuur was destijds immers het aanstellen van een "boegbeeld", een persoon die het belang van het notariaat met verve over het voetlicht kon brengen. Tot dat moment was dat, met wisselend succes, de taak van de voorzitter! Dat opschudden heeft Nora serieus ter hand genomen. Neem bijvoorbeeld haar column in het maartnummer van dit jaar. Zonder terughoudendheid bekritiseert ze daarin onder meer de taakopvatting van een aantal wetenschappers en de gevolgen daarvan voor het wetgevingsgesprek. De reacties waren verdeeld: van "dit boegbeeld beschermt ons niet, het schaadt ons" tot "hulde aan de columniste en aan de redacti e". De kritiek van de praktijkjuristen op de wetenschappers en andersom is van alle tijden. Dat de redactie aan een columniste en aan ingezonden briefschrijvers een podium geeft om zijn of haar ongezouten mening hierover te geven, is een goede zaak. Nora heeft daarmee niet alleen als woordvoerder, maar ook middels haar columns het notariaat een meer dan goede dienst bewezen!' •

Dorine Oudhof
KANDIDAAT-NOTARIS

'Al zoekend naar de column die ik wilde aanhalen, begon ik ook te twijfelen of ik die column nog wilde vinden. Zoveel columns riepen bij herlezen het gevoel op, ja dit weet ik ook nog. De afwegingen die Nora beschrijft in de column "Het nut van het algemeen belang", geven zoals altijd weer een heldere uiteenzetting van een dilemma en van de belangen die dan spelen. Zulke columns spraken mij aan. Ook de column van september 2017 wil ik graag noemen – "Kritische massa" – de brief van de Ledenraad die in *Het Financieele Dagblad* stond. Het voorhouden van een spiegel, het noemen van argumenten die spelen, was iets wat vaak terugkwam in de columns van Nora. Ook het schrijven over een *hot item*, wetend dat niet iedereen blij zal zijn met de woorden die je schrijft, maakte dat ik steeds benieuwd was waar de volgende column weer over zou gaan. Jammer dat Nora ermee stopt. Ik heb haar columns om hun scherpte, actualiteit, dilemma's en bespiegelingen erg gewaardeerd.' •

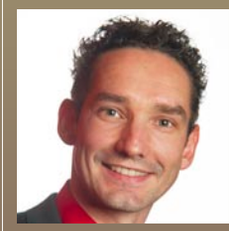

Jacques Vos
KADASTER

'In de afgelopen zes jaar las ik met veel plezier Nora's columns. Een grove telling leerde mij dat circa zestien columns zijn geschreven over het notariële ambt en de beroepsgroep. In vier columns stond de menselijke factor en de uitstroom in het notariaat centraal. In twaalf gevallen voerde de media en de woordvoering de boventoon. Verder schreef Nora – hoe kan het ook anders – veelvuldig (zeven keer) over de notariële beroepsopleiding waarin ethiek en integriteit centraal zouden moeten staan. Iets waaraan zij afzonderlijk ook vier columns wijdde. Ook fraude, wetgeving en eenvoudig taalgebruik bleven, soms zelfs met een zeer scherpe pen niet onberoerd, maar "Koester de luis in de pels" (3/2013). Het meest interessant vond ik haar columns over nieuwe IT-ontwikkelingen en internationalisering. Zo schreef zij over de Amerikaanse markt als ons voorland (2/2014), werd Süsskind soms aangehaald en schreef Nora in één column (10/2013) over een bezoek aan de *Notaries Society* in Londen, een groep juristen die het Kadaster een paar jaar daarvoor hadden leren kennen in het zogenoemde Crobeco-project. Ik zal Nora's columns waarin aandacht werd besteed aan deze onderwerpen het meest gaan missen.' •

Jiska Stad-Ogier
STUDENT NOTARIEEL RECHT

'Toen ik rechten ging studeren, dacht iedereen, inclusief ikzelf, aan het strafrecht. Nu ik notarieel recht studeer, hoor ik vaak "goh, je moet het maar kunnen", doelend op de "saaiheid" ervan. Nora's column over misdaad en straf en de tendens in de politiek legt echter de vinger op de zere plek: als notaris heeft men een poortwachtersfunctie, en vaak een monopolie. De notaris is van onschatbare waarde, maar hebben de politiek, de maatschappij en vooral wij, de vakmensen en studenten, dat eigenlijk wel altijd in de gaten? Zijn we wel vaak genoeg kritisch en denken we zelf voldoende na? Of laten we ons liever leiden door "bovenaf"? Deze scherpe column heeft mij echt aan het denken gezet en ik hoop dat dat voor velen geldt.' •

Hebt u het vermogen om cultuur op waarde te schatten?

Steeds meer mensen overwegen om mecenas te worden. Bijvoorbeeld met een eigen fonds op naam of een andere vorm van schenken of nalaten. Voor beeldende kunst, muziek, oude ambachten, jong talent, literatuur, natuur, educatie, dans of een andere vorm van cultuur. In de eigen regio of met landelijke uitstraling. Maar altijd vanuit uw vermogen om cultuur op waarde te schatten. En met de expertise van het Cultuurfonds om op te rekenen. Samen houden we cultuur levend!

Haal inspiratie uit ons magazine.
Vraag het gratis aan op cultuurfonds.nl/mecenas

PRINS BERNHARD CULTUURFONDS

HOUD CULTUUR LEVEND!

Klaar

Nora van Oostrom-Streep

Wat kies je als inhoud van je laatste column? Ga je een samenvatting maken van alles wat je de afgelopen jaren hebt aangeroerd? Ga je je visie geven op de toekomst van het notariaat? Ga je de lezers 'alle goeds' wensen? Of alles tegelijk?

FOCUS

Ik ga niets van dat al doen (al wens ik u vanzelfsprekend wel alle goeds!), maar wil u vertellen waarom ik besloten hebt na zo'n zes jaar te stoppen met deze column. Het zal de meesten van u niet zijn ontgaan dat ik mijn werkterrein geleidelijk heb verlegd. Zo ben ik in de afgelopen twee jaar gestopt met een groot aantal redacties en besturen en heb ik vorig jaar zomer al mijn woordvoerdersrol van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) neergelegd. Mijn focus is verschoven en ook probeer ik mijn tijd en energie in te zetten daar waar deze het meeste effect hebben. En dat is niet in het notariaat.

RODE DRAAD

Een rode draad van mijn bijdragen (zowel in artikelen als in columns) is steeds geweest de noodzaak tot het opengooien van de luiken. Het los (durven) komen van de traditionele werkterreinen en taakverdelingen en het hebben van een open oog voor verandering. Wat ik in het notariaat heb ervaren, is dat twee belangrijke factoren bovenstaande in de weg staan, te weten angst voor het onbekende en de eigen praktijk. Het is moeilijk om ontwikkelingen die je toekomst dreigen te ontwrichten te onderkennen en om soms ronduit toe te geven dat je bepaalde werkterreinen gaat verliezen. Het is ook moeilijk om nieuwe dingen te omarmen als die in je eigen praktijk niet nodig zijn (of lijken). Niets is verleidelijker dan dingen bij het oude houden. 'Na ons de zondvloed.' Bij beroepsorganisaties als de KNB bestaat het bestuur niet uit beroepsbestuurders, maar uit beroepsbeoefenaren afkomstig uit verschillende soorten kantoren en regio's. Het is vrijwel ondoenlijk om dan los te komen van je eigen praktijk en voor de gehele beroepsgroep te zien en te bepalen wat de toekomstige koers moet zijn. Veranderingen zien aankomen en omarmen, gaat dan moeizaam en traag. En de wereld om ons heen dendert door.

> Veranderingen zien aankomen en omarmen, gaat moeizaam en traag

VERANDERINGEN

Voor mij is de noodzaak tot veranderen een *fact of life*. Wat ik lastig vind, zijn mensen en organisaties die beweren dat het altijd al zo geweest is en altijd zo zal blijven en die stug blijven vasthouden aan het oude. Een treurig voorbeeld hiervan is de notariële studie, waarvan het curriculum nog hetzelfde is als toen ikzelf studeerde. Een klein beetje geactualiseerd in het vak Notariswet, maar verder identiek. Hetzelfde geldt voor de beroepsopleiding, waarvan herhaling van de universiteit nog steeds de hoofdmoot vormt. Maar ook de praktijk zet de hakken in het zand: volhouden dat het wel zal loslopen met *artificial intelligence*, dat de blockchain ondersteunend zal zijn aan de notaris (in plaats van andersom) en die 'nieuwe producten' bedenkt (zoals clausules in samenlevingscontracten) in plaats van echt naar haar meerwaarde zoekt. De echte veranderingen blijven uit.

HERHALING

Bij het schrijven van mijn column had ik steeds vaker het idee dat ik in herhaling begon te vervallen. Dat is enerzijds logisch omdat ik graag de boodschap herhaal tot ik het idee heb dat deze is geland, maar voor de lezer is dit niet per se interessant. Voor mij is dit reden om te zoeken naar plaatsen waar mijn boodschap en thema's beter op hun plaats zijn. Concreet betekent dit dat ik me verder ga bezighouden met onderwerpen als de toekomst van de juridische beroepen en opleidingen in het algemeen, met circulariteit en met mijn stokpaardje ethiek. Ik probeer hierbij zo breed mogelijk te kijken en me niet te beperken tot notariaat en advocatuur. Ook kan de vorm waarin ik me met deze thema's bezighoud verschillen, maar dat vind ik juist aantrekkelijk. Voor u betekent dit een nieuwe columnist met een eigen stijl, eigen interesses en een geheel eigen invalshoek.
Alles verandert, dus ook columnisten, en waar de een begint is de ander … Klaar. ■

De notaris en persoonsgegevens

In deze aflevering van 'Tuchtrecht uitgelicht' aandacht voor de visie van de (tucht)rechter op het gebruik van persoonsgegevens. De verschillende uitspraken illustreren de spanning tussen de gebruikelijke werkwijze van de notaris en de veranderde opvattingen over de bescherming van persoonsgegevens. Die zullen het notariaat soms dwingen tot aanpassing van de werkwijze.

TEKST Madeleine Hillen-Muns | BEELD Truus van Gog

GEGEVENS IN UITTREKSEL AKTE

Een afschrift, maar ook een uittreksel van een notariële akte, moet de gegevens van de verschenen partijen bevatten, zie artikel 49 lid 1 in samenhang met artikel 43 lid 1 sub a en b Wet op het notarisambt (Wna). Dit om de authenticiteit van een uittreksel te kunnen vaststellen. De klacht tegen een notaris die de adresgegevens van de comparanten had weggelaten uit het uittreksel werd ongegrond verklaard. Het betrof een akte waarin een commanditaire vennootschap werd aangegaan. Omdat kandidaat-participanten in de prospectus was beloofd dat persoonlijke gegevens alleen met toestemming ter beschikking van derden zouden worden gesteld, mocht de notaris zich op het standpunt stellen dat haar zorgplicht meebracht dat zij die gegevens dan ook niet zou vermelden in het uittreksel. De kamer merkt daarbij op dat aannemelijk is dat als de notaris zich de gevolgen van artikel 49 lid 1 Wna zou hebben gerealiseerd, zij van elke toetreding een afzonderlijke akte zou hebben gemaakt (Kamer van toezicht Amsterdam 15 mei 2012, TNOKAMS:2012:YC0817).

INZAGE IN BRP

In verband met zijn publieke taak is de notaris geautoriseerd om inzage te doen in de Basisregistratie Persoonsgegevens (BRP). Die inzage moet gericht zijn op het verkrijgen van gegevens die noodzakelijk zijn voor het verlijden van een authentieke akte. De notaris die voor eigen gebruik inzage nam, hoorde een klacht van degene wiens gegevens zij inzag gegrond verklaard worden, Kamer voor het notariaat (KvN) Amsterdam 29 oktober 2015, TNORAMS:2015:32. De notaris die werkgever was van een notariële medewerker die hetzelfde deed, ontsprong de dans. De inzage door de medewerker was niet door de notaris opgedragen. De notaris heeft de medewerker berispt en daarmee was de kous wat de kamer betreft af, KvN Arnhem-Leeuwarden 14 oktober 2015, TNORARL:2015:62. Het is in het licht van de Algemene Verordening Gegevensbescherming voorstelbaar dat de tuchtrechter in de toekomst een kritischer houding zal aannemen en in de overweging zal betrekken of de notaris zijn personeel hierover voldoende heeft geïnstrueerd en heeft gewezen op de grenzen van de bevoegdheid om inzage te nemen in de BRP.

GEHEIM ADRES IN BRP

Door artikel 2.59 Wet basisregistratie personen (Wet Brp) worden op verzoek van een ingeschrevene bepaalde persoonsgegevens, waaronder adresgegevens, niet aan derden verstrekt. Aan de notaris mogen echter volgens het Autorisatiebesluit, gebaseerd op artikel 3.1 en 3.2 Wet Brp, ook die geheime gegevens worden verstrekt. De notaris die gebruikmaakte van een automatiseringssysteem dat deze persoonsgegevens uit de BRP opvraagt en invult op een vragenformulier, zag daardoor over het hoofd dat sprake was van een geheim adres. Het rondgestuurde vragenformulier bevatte de persoonsgegevens van alle bij de akte van verdeling betrokken partijen,

Het notariaat moet (extra) bedachtzaam zijn op de mogelijkheid van misbruik van (bijzondere) persoonsgegevens

waardoor het geheime adres van klaagster toch terechtkwam bij de partijen voor wie zij dat adres geheim wenste te houden (haar stiefkinderen). KvN Amsterdam verklaarde de klacht ongegrond, omdat de notaris niet erop bedacht hoefde te zijn dat klaagster een geheim adres had, nu zij dat niet had gemeld aan de notaris. De stelling van klaagster dat haar stiefkinderen derden zijn aan wie de notaris haar gegevens niet zonder haar toestemming mag verstrekken, volgde de kamer niet. Volgens de kamer zijn stiefkinderen geen willekeurige derden, omdat zij met klaagster deelgenoten zijn in een te verdelen gemeenschappelijk registergoed, KvN Amsterdam 29 december 2015, TNORAMS:2015:36. Aantekening bij deze uitspraak verdient dat het onderscheid dat de tuchtrechter maakt tussen willekeurige derden en niet-willekeurige derden geen grond heeft in de Wet Brp. Derde in de zin van die wet is – kort gezegd – ieder ander dan de ingeschrevene, artikel 1.1 sub u Wet Brp. Daarnaast geldt dat het belang van een deelgenoot erin is gelegen dat hij weet wie de andere deelgenoten zijn en dat hij die deelgenoten kan bereiken. Voor dat laatste is niet noodzakelijk dat het adres van de (woonplaats van de) deelgenoot wordt gedeeld. De deelgenoot die daarbij een redelijk belang heeft, kan ook een woonplaats kiezen voor de verdeling, artikel 1:15 Burgerlijk Wetboek.

BSN-NUMMER IN GEZAMENLIJKE AANGIFTE ERFBELASTING

Een notaris heeft namens alle erfgenamen in een nalatenschap gezamenlijk aangifte erfbelasting gedaan. Op het aangifteformulier heeft hij overeenkomstig de voorschriften de persoonsgegevens en het BSN-nummer van alle erfgenamen vermeld. Een van de erfgenamen heeft een klacht ingediend tegen de notaris, omdat door deze aangifte haar BSN-nummer bij de overige erfgenamen bekend is geraakt. De kamer verwerpt de klacht dat de notaris klaagster niet heeft gewezen op dit gevolg van het doen van gezamenlijke aangifte, omdat de notaris er niet op bedacht hoeft te zijn dat klaagster daartegen bezwaar zou hebben. Het vermelden van het BSN-nummer in de aangifte is niet klachtwaardig omdat dat verplicht is. De kamer vraagt wel aandacht van het notariaat voor het signaal dat van deze klacht uitgaat. Cliënten zijn zich bewuster geworden van het belang van privacy. Dat betekent dat ook het notariaat (extra) bedachtzaam moet zijn op de mogelijkheid van misbruik van (bijzondere) persoonsgegevens. Waar er mogelijkheden zijn om die gegevens te beschermen, moet de notaris de cliënt daarop wijzen. In het kader van het doen van aangifte erfbelasting is dat de mogelijkheid om individueel aangifte te doen, KvN Den Bosch 21 maart 2016, TNORSHE:2016:1.

GEGEVENSBESCHERMING EN OPENBARE REGISTERS

Een notaris heeft in opdracht van een gemeente een verzamelakte 'vestiging opstalrecht' gepasseerd waarin de namen en adressen van 250 grondeigenaren zijn vermeld. Een van hen klaagt dat de notaris daardoor zijn privacy heeft geschonden, omdat alle in de akte genoemde personen kennis kunnen nemen van zijn gegevens. Het hof wijst de klacht af, omdat de gegevens van klager uiteindelijk toch in een openbaar register terechtkomen en daar voor iedere belangstellende opvraagbaar zijn. Gelet hierop hoefde de notaris klager ook niet aan te bieden een individuele akte van vestiging van het opstalrecht te maken, Hof Amsterdam 2 maart 2010, GHAMS:2010:BL7916.

Een ondernemer die in het verleden bestuurder is geweest van een failliet verklaarde en ontbonden vennootschap heeft de Italiaanse Kamer van Koophandel tevergeefs verzocht zijn persoonsgegevens te verwijderen uit het vennootschapsregister. De ondernemer wendt zich tot de rechter. De Italiaanse cassatierechter stelt in deze procedure prejudiciële vragen aan het Europese Hof van Justitie. Dat beantwoordt de gestelde vragen (HvJ EU 9 maart 2017, EU:C:2017:197) in die zin dat er geen 'vergeetrecht' is ter zake van dat register, ook niet als het gaat om vennootschappen die hebben opgehouden te bestaan. Desalniettemin sluit het hof niet uit dat er uitzonderlijke situaties kunnen zijn 'waarin zwaarwegende en gerechtvaardigde belangen die verband houden met het specifieke geval van betrokkene, bij wijze van uitzondering rechtvaardigen dat de toegang tot hem betreffende persoonsgegevens in het register, na verloop van een voldoende lange termijn na de ontbinding van de betrokken vennootschap, wordt beperkt tot derden die een aantoonbaar belang hebben bij inzage in die gegevens'.

Sommige openbare registers zijn kennelijk nog steeds goed bewaarde geheimen. Een verzoek op grond van de Wet openbaarheid van bestuur tot openbaring van de naam van een notaris die was betrokken bij de afwikkeling van een nalatenschap werd afgewezen met een beroep op de persoonlijke levenssfeer van de betrokken erfgenamen, Raad van State 12 augustus 2009, RVS:2009:BJ5104. Een uitspraak die in het licht van het bestaan van het openbare boedelregister bevreemdt. ■

‘In bestaande bronnen vond ik vaak geen bevredigend antwoord’

NAAM Paul Quist
LEEFTIJD 54
GEBOORTEPLAATS Den Haag
STUDIE(S) Notarieel en Nederlands recht, Vrije Universiteit Amsterdam
ONDERZOEK ‘Conversie en aandelen’

De aan bestaande aandelen verbonden rechten en verplichtingen kunnen veranderen. Ook kunnen reserves en schuld in aandelen worden omgezet. Dit heet conversie. Een proces waar notarissen in het ondernemingsrecht bijna dagelijks mee te maken hebben. Desondanks was er nog veel onduidelijk. Een handboek ontbrak. Tot nu dan. Paul Quist promoveerde aan de Radboud Universiteit Nijmegen op dit onderwerp en schreef er het boek *Conversie en aandelen* over.

TEKST Martijn Rip | **BEELD** Truus van Gog

Wat hebt u onderzocht?
‘Mijn onderzoek gaat over drie vormen van conversie: die van aandelen in een andere soort aandelen, die van reserves in aandelen en die van schuld in aandelen. Ik werk er zelf al vrij lang mee in de praktijk, vanaf 1990, maar er was geen alomvattende, sluitende theorie voor. Er rijzen veel vragen over conversie waar omheen wordt gedanst. Daarom ben ik in de wetgevingshistorie gedoken en heb ik alle literatuur en jurisprudentie hierover doorgenomen. Vanaf 1928 tot nu toe. In dat jaar werd namelijk het vennootschapsrecht in het Wetboek van Koophandel gewijzigd, de voorloper van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek. In die oude bronnen zaten prachtige dingen. En het blijkt dat ze toen al met deze problematiek zaten.’

Wat was de aanleiding voor uw onderzoek?
‘Conversie van aandelen was een groot onontgonnen gebied. Ik vond het vreemd dat er nog geen alomvattend boek was geschreven. Daarom, en omdat ik praktijkjurist ben, is het een praktijkgericht boek geworden, met daarin alles wat we weten over conversie. Voor mij als notaris ondernemingsrecht is dit onderwerp aan de orde van de dag. Het is bovendien een heel notarieel onderwerp. Rechtspersonen-, verbintenissen- en goederenrecht komen hierin samen. De notaris speelt bij conversie een centrale rol. Voor de conversie van aandelen zijn duizend redenen te bedenken. Zo worden aandelen geconverteerd als er een bepaald resultaat is behaald. Of een vader wil zijn bedrijf overdoen aan zijn kinderen. Dan kunnen zijn aandelen na verloop van tijd worden geconverteerd in stemrechtloze aandelen. Conversie speelt niet alleen bij grote, maar ook bij middelgrote en kleine vennootschappen.’

‘Dit is een heel notarieel onderwerp’

Wat zijn de conclusies van het onderzoek?
‘Conversie van aandelen in aandelen van een andere soort of aanduiding kan alleen bij statutenwijziging of als er een conversiere geling in de statuten staat. Er kan niet zomaar in de rechten en plichten worden gesneden. Ook denk ik dat het probleem van de uitgifte van aandelen ten laste van reserves is opgelost. De vraag was hoe deze uitgifte valt te duiden in het wettelijk systeem. Deze vorm valt niet onder uitgifte tegen inbreng in geld of uitgifte tegen inbreng anders dan geld. Ik denk dat het een derde, eigensoortige vorm is: een uitgifte van aandelen waarop geen storting plaatsvindt, maar die wel tot volgestorte aandelen leidt. Dat is een bevrijdende conclusie. Een andere conclusie is dat verrekening ook kan plaatsvinden ten aanzien van storting op bij oprichting geplaatste aandelen. Het kan zelfs voor oprichting.’

Wat kunnen notarissen met het onderzoek?
‘Ik heb het boek geschreven vanuit zaken waar ik zelf tegenaan liep. Want in bestaande bronnen vond ik vaak geen bevredigend antwoord. In het boek staan dan ook veel praktijkvoorbeelden, zoals een slotverklaring voor een statutenwijziging, een statutaire conversieregeling en hoe je aandelen samenvoegt of splitst. Sommige zaken kun je zo in een akte overnemen. Elke notaris ondernemingsrecht heeft hier denk ik iets aan.’

Gaat u nog verder met het onderzoek?
‘Als je nieuwsgierig bent, blijf je onderzoeken. Elke keer kom ik weer lege plekken tegen. Nu ben ik naar coöperaties aan het kijken. Ook daar zijn veel zaken niet geregeld of beschreven. Conversie is nu een mooi afgerond geheel, maar aanpalende onderwerpen zijn ook leuk. Dat is het mooie aan het vak van notaris: je bent nooit uitgeleerd. Telkens kom je wat anders tegen. Ik ben inmiddels zo’n dertig jaar aan het leren en het einde is niet in zicht’. ■

Ballet

Als kind heb ik heel veel aan ballet gedaan. Ik trainde op enige moment wel tien uur per week en ik had een barre (voor balletleken onder u: dat is een lange stok waaraan balletdansers hun oefeningen en warming-up doen) op mijn kamer, zodat ik ook thuis nog aan de slag kon.

ZITTEN

Dansen was het leukste dat er was, maar het ging lang niet altijd vanzelf. Ik had een strenge lerares (choreografe) die soms meedogenloos was. De pijn in mijn spieren en voeten kan ik mij nog goed herinneren. Als we tot laat in de avond een zware voorstelling hadden gedanst, moesten we de volgende dag gewoon weer vroeg starten met de training. Ik waagde het een keer om na twee uur flink trainen even te gaan zitten tijdens een uitleg en toen galmde het door de zaal: 'Wie heeft er gezegd dat je mag zitten?!'

UITSPRAKEN

Ze was streng, maar ze wilde gewoon dat het allemaal perfect was en daar heb ik stiekem ook wel weer veel van geleerd. Vooral als het gaat om het hebben van discipline en het houden van orde. Twee van haar uitspraken zijn mij altijd bijgebleven. De eerste is: 'Dansers zijn emotionele mensen, dat moet ook want ze moeten dansen met gevoel'. De tweede is: 'het leven van een danseres gaat niet over rozen, maar het is het mooiste dat er is.'

Wie heeft er gezegd dat je mag zitten?!

BIJDRAGE

Tegenwoordig dans ik niet meer (op een feestje na dan misschien), maar ik ben wel al jaren vriend van het Nationaal Ballet. Als ik word gevraagd om een extra bijdrage naast de jaarlijkse bijdrage omdat de tutu's aan vervanging toe zijn, ben ik een echt vriend en maak ik het gevraagde bedrag meteen over, want ik weet hoe belangrijk het is en mijn hart ligt nog steeds bij het ballet.

VOELSPRIET

Mijn hart ligt ook bij het notariaat. Ook hier gelden de twee uitspraken van mijn vroegere balletlerares. Wij werken eveneens veel met ons gevoel, het zogenaamde *fingerspitzengefühl*; naar mijn mening een onmisbare voelspriet in ons vak. We dienen het aan te voelen als iets niet in de haak is en we moeten geregeld tussen de regels kunnen lezen en weten wat het beste is voor de cliënt. Vaak kunnen ze dat zelf niet goed verwoorden of hebben ze geen notie van de mogelijkheden. Op die momenten zijn we van zeer grote toegevoegde waarde. Het leven van een (kandidaat-)notaris gaat daarbij ook niet over rozen. Er wordt heel hard gewerkt en we hebben geregeld te maken met dilemma's en klagende cliënten (gezien de vele tuchtuitspraken). Ministerieplicht versus dienstweigering, onpartijdigheid versus het zijn van partij-notaris, geheimhoudingsplicht, aan je advocaat-collega voor de honderdste keer uitleggen waarom je een legalisatie en bevoegdheidsverklaring nodig hebt en als kandidaat-notaris de vraag beantwoorden 'hoe lang je nog moet studeren voordat je notaris bent'.

Maar in het notariaat werken, is toch het mooiste wat er is! Daar zijn we het met zijn allen wel over eens. Dat begrijpt lang niet iedereen, maar dat maakt niet uit. En dan ga ik nu maar eens kaarten bestellen voor *The Sleeping Beauty* (Stopera, Nationaal Ballet). ■

Cindy van Liempdt,
interim kandidaat-notaris

Er zijn verschillende (notarieel-)juridische commissies en samenwerkingsverbanden waar (kandidaat-)notarissen in deelnemen. In *Notariaat Magazine* vertellen ze hierover.

NOTARIS EN MEER

WIE Marjan Kroek (54), notaris
WAAR Issuegroep Familie van Nu

‘Wij zetten alle plussen en minnen op een rijtje’

‘De issuegroep is in het leven geroepen na contacten met Tweede Kamerlid Vera Bergkamp van D66. Zij had personen- en familierecht in haar portefeuille en wilde voor haar bijdragen graag onze kant van het verhaal horen. Wij schotelen het bestuur van de KNB ideeën voor en zij gaan er verder mee richting de politiek.

Bij de Vereniging van Mediators in het Noriaat (VMN) werd de vraag neergelegd of ze iemand van het bestuur in de issuegroep wilden afvaardigen. Zo ben ik erin terechtgekomen. Al zit ik sinds vorige maand niet meer in het bestuur van VMN, ik mag ze nog wel in de issuegroep vertegenwoordigen. Verder zitten Bernard Kapma, namens de EPN, KNB-bestuurslid Anne-Marie Smelt en Lucienne van der Geld (Netwerk Notarissen) in de groep.

We vergaderen onregelmatig. Als zich wat voordoet op het gebied van personen- en familierecht komen we bij elkaar. Zo kwamen we onlangs samen om te praten over een adviesverzoek van het Ministerie van Justitie en Veiligheid over de gevolgen voor het erfrecht van het meervoudig ouderschap. Ook spraken we over het wetsvoorstel Wegnemen notariskosten bij algemene gemeenschap van goederen en het rapport ‘Scheiden zonder schade’. We kijken altijd of het lukt om tot een gezamenlijke mening te komen en die brengen we dan over naar het bestuur. We zitten niet in de groep om zelf iets te bereiken. We wijzen het bestuur op de aandachtspunten en zetten alle plussen en minnen op een rijtje.

Tijdens de vergadering heb ik geen specifieke functie. Dat hebben we geen van allen. Er is dus ook geen voorzitter. We zijn meer een soort denktank. Wel praat ik binnen de groep namens VMN. Zo nodig bespreek ik dan ook van tevoren met het bestuur van VMN de onderwerpen die aan bod gaan komen. Vorig jaar hebben we als issuegroep drie keer vergaderd, maar tussendoor mailen we soms ook met elkaar. Er gaat niet veel tijd in zitten. Als er woeste ideeën worden verzonnen door politiek Den Haag, dan zijn we er wel wat drukker mee.

Laatst hadden we het in de groep over ouderlijk vruchtgenot en het vermogen van minderjarige kinderen. Het was heel leerzaam dat anderen er anders tegenaan kijken dan ik. Het is juist interessant dat niet iedereen dezelfde mening heeft over onderwerpen. Dat zorgt voor een groter begrip van de materie. Al zijn er ook genoeg zaken waar we wel hetzelfde over denken.

Ik zit sinds de oprichting, in augustus 2016, bij de issuegroep. Het is interessant om samen te werken met anderen uit het notariaat en te horen hoe zij in de praktijk zaken aanpakken. Het personen- en familierecht is een boeiend onderdeel van het werk als notaris. Het is ook hartstikke leuk om daar meer van te leren. Dat zou ik bijvoorbeeld met de Pachtwet, om maar iets te noemen, weer niet hebben. Gelukkig heb ik een collega die daar meer van weet’. ■

KEEP CALM
YOU WILL GET THE INHERITANCE
KEEP CALM
DON'T TRUST YOUR EX'S LAWYER
KEEP CALM
TRUST YOUR NETWERK NOTAR
Scheiden ... en de kinderen
dan?
Alfonsina van Kooi
Scheiden zonder Schade

DE FOTO

All aboard!

Hoe komt Europese regelgeving tot stand? Wanneer kun je invloed uitoefenen? En wat verwacht de Raad van notarissen in Europa (CNUE) van Nederlandse notarissen? Op 20 juni om 09.00 uur stapte een delegatie van het Nederlands notariaat in de trein op weg naar Brussel. Hier spraken (kandidaat-)notarissen en medewerkers van de beroepsorganisatie met de Permanente Vertegenwoordiging (PV) bij de Europese Unie en de Raad van notarissen in Europa.
Vol enthousiasme stapte de delegatie aan het eind van de dag weer in de trein. Klaar om het thuisfront uit te leggen hoe het werkt in Brussel.

Amsterdam - Centraal
Bruxelles - Midi
R draaistel
R bogie
R Drehgestell
40t
2.560 m

Krimp vastgoedmarkt

‘Onroerend goed heeft notaris weinig te bieden’

Het is de soms heftig heen en weer schommelende kurk waar menig notariskantoor op drijft: onroerend goed. Na jaren van groei in het aantal verkochte woningen lijkt er nu weer sprake van een krimp. Hoe gaan notarissen om met die dynamiek? Een rondgang langs vier notariskantoren levert heel uiteenlopende observaties op.

TEKST Peter Steeman | **BEELD** Truus van Gog

Het gaat niet best met de woningmarkt. De daling die in 2017 al werd gesignaleerd, zet in het eerste kwartaal van 2018 versterkt door, blijkt uit cijfers van de Nederlandse Vereniging van Makelaars en Taxateurs (NVM). Er werden bijna 13 procent minder woningen verkocht vergeleken met een jaar geleden. De huidige dip in het aantal onroerendgoedtransacties is voor notaris Ritzo Holtman van Holtman Notarissen in Utrecht het zoveelste bewijs dat deze markt voor de notaris weinig te bieden heeft. ‘De onroerendgoedtransactie is voor de consument een *commodity*’, stelt Ritzo Holtman vast. ‘Het draait alleen maar om *output*. Een akte moet in drie kwartier geregeld zijn. En als je je heil zoekt in verregaande automatisering wordt het alleen maar erger. Dan onderscheid je je alleen nog maar in prijs. Op een markt waarin notarissen zich niet van elkaar onderscheiden, heb je geen onderhandelingspositie meer. De beleving speelt geen rol. Voor een goed testament kies je met zorg je notaris uit. Hier rolt alleen maar een product uit de computer waar mensen in principe zo weinig mogelijk voor betalen. Voor de klant wordt het vinden van een notaris voor een leveringsakte en hypotheekakte zoiets als het kopen van een auto bij de goedkoopste dealer. Het is een race naar de bodem.’ Toch is er geen reden om bij de pakken neer te zitten, vindt Holtman. ‘Zolang je maar beseft dat de overdracht van onroerend goed aan particulieren een bijproduct is. Wees een creatieve notaris in plaats van een administrateur. Wij profileren ons kantoor als een tweedelijns rechtshulpverlener. Wie voor een dubbeltje op de eerste rang wil zitten, heeft hier niets te zoeken. Het is niet eenvoudig om

Ritzo Holtman en Aline Rosenbrand-Biesheuvel

Onder: Maarten Schils en Jeroen Ligthart

> *'Er komen minder transporten binnen, maar doordat we efficiënt zijn ingericht, kunnen we daarop reageren'*

die transitie te maken. Je moet de klant immers meer laten betalen. Dat moet je niet uitleggen. Het is eerder een kwestie van natuurlijke selectie. Sommigen vinden het te duur en die gaan weg. Wat overblijft, zijn de interessante zaken. Die positionering werkt voor ons heel goed. Wij hebben tijdens de crisis niemand hoeven te ontslaan.'

TRANSPORTBAND

Ook Jeroen Ligthart, notaris bij De Baarnse notarissen, verbindt het lot van zijn kantoor liever niet aan de woningmarkt. 'Als ik naar dit onderwerp kijk, heb ik twee conclusies: we hoeven niet bang te zijn dat we als notariaat het monopolie op de overdracht van een huis verliezen. Het wordt zo goedkoop aangeboden dat geen marktpartij daar trek in heeft. De andere conclusie is: om concurrerend te zijn, moet je het productieproces inrichten als een transportband. Dat is niet iets wat ik ambieer.' Wat merkt hij van de krimp? Ligthart: 'We merken het niet aan het aantal koopovereenkomsten. Dat is hetzelfde als vorig jaar. Het is moeilijk vast te stellen door welke factoren we het drukker of juist rustiger hebben. We zitten in een regio waar prijsvechters actief zijn. Twee jaar geleden rond deze tijd kreeg ons kantoor vijf koopovereenkomsten op een ochtend. Dat hadden we sinds 2008 niet meer meegemaakt. De prijsconcurrent bleek het werk niet aan te kunnen. Het duurde niet lang. Al die koopovereenkomsten zijn fijn, maar we hebben niet meer een organisatie die daarop is ingericht. Al tijdens de crisis besloten we onze kantoororganisatie via natuurlijk verloop aan te passen. De notarisklerken die werkten als vastgoedspecialisten werden vervangen door allround kandidaat-notarissen. Als mijn buurman goedkoper wordt, word ik het ook, was lange tijd de reflex. Als ondernemer kan je daar niet in meegaan. We helpen cliënten nog steeds met onroerendgoedtransacties en kleinere bouwprojecten, maar de focus is verschoven naar personen- en familierecht. Als je goed naar je cliënt luistert en doorvraagt, dan is daar volop werk.'

PENNING

Just Notarissen in Den Haag en Zoetermeer zet juist vol in op vastgoed. De positionering op prijs is in alle facetten van de bedrijfsvoering doorgevoerd. Niet alleen worden de twee notarissen en elf kandidaat-notarissen ondersteund door een backoffice van dertig man, zodat het administratieve proces van verzamelen en onderzoeken als een geoliede machine draait, maar ook de grote parkeerplaats vervult een functie. 'Onze cliënten komen uit heel Nederland', aldus notaris Maarten Schils. 'De reviews op internet doen hun werk. De Nederlander is op de penning. Mensen die een huis van 7 ton kopen, komen naar ons omdat ze 200 euro op een akte kunnen besparen.' Ook Schils merkt de krimp. 'Er komen minder transporten binnen, maar doordat we efficiënt zijn ingericht, kunnen we daarop reageren. Bijvoorbeeld door de prijs verder te verlagen. Dat gaat weliswaar ten koste van je winstmarge, maar daar staat tegenover dat het volume weer toeneemt. Het draaien aan die knoppen is interessant. Tegelijkertijd is het een keuze die je meer met het hoofd dan met het hart maakt. De overheid wil marktwerking, daar geven wij invulling aan. Ik vind het wel jammer dat we het notariaat van weleer daarmee gedag moeten zeggen. Andere notariskantoren hebben hier last van. Eenpitters kunnen deze slag niet maken.'

FEESTJE

Aline Rosenbrand-Biesheuvel, notaris bij Van Eeten Notarissen in Den Bosch, heeft een positieve boodschap voor notarissen die gebukt gaan onder krimp en prijsvechters. 'Maak van de overdracht een feestje. Ons kantoor richt zich op familierecht en particulier onroerend goed. In de crisis bestond 40 procent van ons werk uit koopovereenkomsten. Nu is het 60 procent. We horen van makelaars dat ze het minder druk hebben, maar we merken het op ons kantoor niet. Van krapte is vooral sprake in de binnenstad van Den Bosch. Buiten de stad valt het nog wel mee. Onze filosofie is heel eenvoudig: het gaat om de klantbeleving. Hoe kan je klanten zorgen uit handen nemen? Door heel flexibel te zijn. We anticiperen op het dossier en communiceren over alles. Wanneer we een kink in de kabel zien, bellen we en bieden een oplossing. Als stukken bijvoorbeeld te laat binnenkomen, zorgen we dat er toch op de geplande datum gepasseerd kan worden. Dat kan omdat ieder dossier bij ons als een *team effort* wordt gezien. Iedere medewerker kent het dossier. Als klanten bellen, weet ieder wat de status is. Klanten waarderen dat en komen terug voor een testament of een oversluiting. Daardoor hebben we geen last van prijsvechters. Over een eventuele krimp maak ik mij niet veel zorgen. We zijn als kantoor begonnen in de crisis. Dat geeft vertrouwen.' ■

'Verhuizen is van alle tijden'

'De huidige daling van het aantal transacties in de woningmarkt is geen reden tot zorg', vindt Johan Conijn, bijzonder hoogleraar Woningmarkt aan de Universiteit van Amsterdam. 'De krimp die je nu ziet, is eigenlijk een lichte correctie. Vanaf 2013 vond er een inhaalslag plaats van mensen die tijdens de crisis hun woning niet durfden te verkopen. Dat het aanbod nu daalt, is logisch, want er is een stuwmeer aan uitgestelde woningtransacties weggewerkt. Het aanbod daalt ook doordat consumenten wachten met de verkoop van hun woning tot ze zelf een woning gevonden hebben. Ik verwacht dat zodra er meer nieuwbouw wordt opgeleverd, de doorstroming weer zal toenemen. Verhuizen is van alle tijden. Het proces van starters en doorstromers is het gevolg van de verschillende levensfasen. Dat wordt alleen verstoord door een economische crisis of plotselinge rentestijging. Beide ontwikkelingen zie ik niet op afzienbare termijn gebeuren.'

‘Ondernemerschap kan je leren’

En verder

‘Over het algemeen mogen aankomend notarissen wel een tandje bijzetten als het gaat om innovatie’

Hans Eskens, notaris bij Actus Notarissen in Alkmaar, neemt deze zomer afscheid van de Commissie van deskundigen, die is ondergebracht bij het Bureau Financieel Toezicht (BFT). Zes jaar lang zag hij talloze ondernemingsplannen van notarissen in spe passeren.

TEKST Dorine van Kesteren | BEELD Truus van Gog

‘Voorkomen dat kansloze of slecht renderende notarispraktijken ontstaan en, *in the slipstream* daarvan, malversaties en fraude. Dat is het voornaamste doel van de Commissie van deskundigen. Wij beoordelen de ondernemingsplannen van kandidaat-notarissen die benoemd willen worden tot notaris. En ook van notarissen die hun plaats van vestiging willen wijzigen. Dat doen we met twee notarissen en twee bedrijfseconomen, met ondersteuning van zogeheten preadviseurs van het BFT. Belangrijkste vraag is: ziet de financiële toekomst van het nieuwe kantoor in deze vestigingsplaats er na drie jaar gezond uit? Zijn de verwachtingen realistisch? Dan gaat het om omzet, winst, kosten en risico’s. Anders dan in de crisisjaren krijgen op dit moment verreweg de meeste plannen een positief advies. Die kandidaten kunnen door naar het volgende loket: de Commissie toegang notariaat, die hun persoon en integriteit toetst.’

VRIJE MARKT

‘Sommige kandidaten zijn te optimistisch in hun prognoses. Ze moeten onderbouwen dat ze binnen drie jaar het norminkomen van een ton bruto per jaar halen. Maar soms gaan ze daarbij uit van bijvoorbeeld een onrealistische groei van het aantal akten, of een te hoge omzet per akte. Dan stellen wij nadere schriftelijke vragen. Want dat is de bedoeling hè, zo veel mogelijk tussentijds bijsturen, zodat de aanvragers hun plannen kunnen aanpassen. De concurrentiepositie van bestaande kantoren in een gemeente wegen we overigens niet mee. Brieven van notarissen die verzoeken om een ondernemingsplan af te keuren, schuiven we terzijde. Het is en blijft een vrije markt.’

GOODWILL

‘Het komt nog steeds voor dat kandidaat-notarissen die zich willen inkopen in een bestaand kantoor, te veel goodwill moeten betalen. Niet iedereen houdt zich aan onze rekenregels. Grosso modo houden die in dat de goodwill niet meer mag bedragen dan vijf keer de overwinst. Dat is de winst na aftrek van het norminkomen.
De afgelopen jaren hebben we hierover veel interne discussie gehad in het notariaat. Tijdens de crisis haalden immers talloze notarissen het norminkomen niet. Maar ja, uiteindelijk is iedere norm arbitrair. Verder lees ik regelmatig ondernemingsplannen waarin ik de gezagsverhouding tussen het bestaande kantoor en de startende notaris terugzie, om het zo maar eens te zeggen. Denk aan een situatie dat er twee vestigingsplaatsen zijn en het moederkantoor aanspraak maakt op een deel van de winst van de dochter, maar andersom niet. En soms is de zeggenschap van de aanvrager erg mager. Zulke onevenwichtigheden zijn niet goed, omdat iedere notaris zelf aan het stuur moet zitten in zijn winkel.’

ZWARE TIJD

‘Natuurlijk is niet iedere notaris automatisch een goede ondernemer. Maar wat je van nature niet hebt, kun je wel leren. Omgaan met tegenslag, is zoiets.
En beslissingen durven nemen. Door de bank genomen, behoren notarissen tot het mensensoort dat lang wikt en weegt, maar als ondernemer moet je soms gewoon knopen doorhakken. Als het economisch tij tegenzit en er onverwachte dingen gebeuren, komt het erop aan. Wat doe je bijvoorbeeld als de omzet met 10 procent daalt? Snijd je in de huisvestings- of personeelskosten of probeer je nieuwe markten aan te boren? Zelf heb ik de crisis als een uitermate zware tijd ervaren. Wij hebben toen afscheid moeten nemen van een aantal medewerkers. Het voortbestaan van het kantoor moest zwaarder wegen, maar dit was een van de lastigste beslissingen die ik ooit als ondernemer heb moeten nemen.’

INNOVATIE

‘Het lidmaatschap van de commissie is ontzettend leuk. Letterlijk het hele notariaat trekt hier aan je voorbij, je kunt in de keuken van andere kantoren kijken, ziet waar zij mee worstelen. En het is leerzaam. Soms zitten er namelijk heel vernieuwende concepten bij. Notarissen die vooroplopen op het gebied van digitalisering en technologie en voortdurend in contact staan met de klant. Die hun cliënten proactief volgen tijdens hun leven en inspringen op life-events. Daar kan het notariaat nog zoveel stappen zetten. Andere indieners komen weer met slimme abonnementsvormen. Maar over het algemeen mogen de aankomend notarissen wel een tandje bijzetten als het gaat om innovatie. Want ook dat is ondernemerschap: permanent blijven nadenken over wat er anders en beter kan, ook al lijken de zaken rustig door te kabbelen.’

TIJDWINST

‘Het verwijt is weleens dat de benoemingsprocedure te lang duurt. Al met al zijn kandidaten bijna een jaar bezig. Het wetsvoorstel om onze commissie en de Commissie toegang samen te voegen, heeft het niet gehaald. Daarom denken we nu na over mogelijkheden om de trajecten bij beide commissies meer parallel te laten lopen, in plaats van na elkaar. Daarnaast kunnen we tijdwinst boeken door te zorgen dat minder ondernemingsplannen incompleet worden ingediend. Dat komt in de praktijk namelijk vaak voor. Dan ontbreken bijvoorbeeld bepaalde cijfers of samenwerkingsovereenkomsten. Het zou dus goed zijn als de voorlichting en communicatie vooraf beter worden. Maar, zeg ik er eerlijk bij, daar hebben we dan wel de middelen voor nodig.’ ■

VASN

Hoe vergroot je de bruikbaarheid en leesbaarheid van een koopovereenkomst zonder dat het ten koste gaat van de juridische juistheid? In die uitdaging heeft de VASN, samen met de Nederlandse Vereniging van Rentmeesters, VBO Makelaar en VastgoedPRO, zich de afgelopen twee jaar vastgebeten. VASN-bestuursleden Petra Kortlever en Joost Verploegen zijn trots op het resultaat.

| **TEKST** Peter Steeman

Modellen voor koopovereenkomsten zijn als vis die naar de markt wordt gebracht. De houdbaarheid is beperkt omdat veranderingen in wetgeving vragen om een regelmatige actualisering. Maar de nieuwe modelkoopovereenkomst voor Agrarisch Bedrijf en Cultuurgrond is meer dan een update, aldus Joost Verploegen, notaris bij Bruggink & Van Beek Notarissen en VASN-voorzitter. ‘Het oude model was van 2015. Er is enige tijd mee gewerkt, maar we wilden het toch anders inrichten. Een notaris werkt op een andere wijze dan een makelaar of een rentmeester. Die zitten veel eerder in het traject en hebben behoefte aan een overeenkomst waarin alle facetten aan bod komen. Bij agrarische objecten gaat het niet alleen om het onroerend goed maar ook om de rechten. Je wilt het complete verhaal aan kunnen bieden.’

‘Modellen voor koopovereenkomsten zijn als vis die naar de markt wordt gebracht’

BIJZONDERE CLAUSULES

‘Bij de overdracht van een agrarisch bedrijf heb je altijd te maken met afwijkende situaties’, vult Petra Kortlever, notarisklerk bij notariskantoor Van der Hammen en VASN-bestuurslid, aan. ‘Wanneer een boer zijn land aan een andere boer wil verkopen, komen alle punten van het agrarisch bedrijf voorbij. Is er sprake van kavelruil, een waterwingebied, subsidieregelingen, pacht-, kooi- of visrechten die kunnen leiden tot bijzondere clausules? De bijzondere bepalingen maakten wel deel uit van de vorige versie maar het waren tekstblokken die je naar believen kon gebruiken. Nu wilden we een logischer opbouw van de artikelen. Dat is gemakkelijker voor de makelaar en de rentmeester, maar ook voor de notaris.’

OVERBODIG

Een ander voornemen was het vergroten van de leesbaarheid. Kortlever: ‘We wilden meer gewoon Nederlands in plaats van juridische formuleringen. Het moest aansluiten bij de wetteksten en toch leesbaar zijn. De afgelopen twee jaar kwam een werkgroep om de vier maanden bij elkaar. Dan namen we het nieuwe model artikel voor artikel onder de loep en bespraken de leesbaarheid en de gebruikte formulering. Dat was af en toe best een uitdaging. Notarissen houden van uitgebreide teksten. Makelaars houden meer van beknopt. Een nuttige uitbreiding volgens de een vindt de ander overbodig.’ Verploegen geeft een voorbeeld: ‘Hoe uitgebreid beschrijf je het overgaan van de rechten? Daarbij hoort een registratie bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. In het eerste ontwerp waren we daar uitvoerig in. In de uiteindelijke modelkoopovereenkomst hebben we dat beknopter gemaakt. Begrijpelijkheid was een punt van aandacht. Om de groep bij elkaar te houden, lieten we het checken door Jeroen Rheinfeld, docent Agrarisch Recht van de Radboud Universiteit Nijmegen.’

APETROTS

Apetrots is Kortlever op het nieuwe model. De beknoptheid in de formuleringen is niet ten koste gegaan van de volledigheid. Kortlever: ‘Het is een stuk van 21 pagina’s geworden. Dat is twee keer zo lang als het vorige model. Met het oude model moest je als agrarisch notaris volledig op de hoogte zijn van alle facetten. Nu word je aan de hand van een stroomschema door alle punten genomen die in de overeenkomst aan bod komen. Er wordt bijvoorbeeld ook aandacht besteed aan fosfaatrechten. Gaan die wel of niet mee in de verkoop? Iedere clausule heeft zijn eigen formulering. De notaris hoeft niet bang te zijn dat hij iets over het hoofd ziet.’ Verploegen: ‘Het is een heel werkbaar model geworden. Heel uitvoerig terwijl het toch leesbaar is. Daar ben ik wel blij mee.’
Heb je voor een modelkoopovereenkomst die zo eenvoudig te gebruiken is nog wel een VASN-notaris nodig? Dat is een verkeerde voorstelling van zaken, vindt Kortlever: ‘Je hebt nog steeds agrarische kennis nodig. Moeten pluimveerechten wel of niet over? Als je dat niet kunt controleren, kun je niet verder.’ Verploegen: ‘Je mag het gerust eens proberen. Zonder gespecialiseerde kennis kun je hier niet mee aan de slag.’ ■

VERENIGINGSNIEUWS

EPN

Vijftien jaar 'nieuw' erfrecht onder de loep

Op donderdag 20 september organiseren de vereniging Estate Planners in het Notariaat (EPN) en Vereniging Erfrecht Advocaten Nederland (VEAN) gezamenlijk een congres. De erfrechtadvocaten en estate planners evalueren de ontwikkelingen in het erfrecht over de afgelopen vijftien jaar, werpen een blik over de grens en kijken naar het erfrecht in de toekomst. Sprekers zijn: prof. dr. Renate Barbaix, mr. Koert Boshouwers, prof. mr. dr. Freek Schols, prof. mr. Fons Stollenwerck en mr. Dirk Vergunst. Dagvoorzitter is journalist Paul van Liempt, bekend van BNR Nieuwsradio. Ook niet-leden zijn welkom.

STICHTING IT-NOTARIS

Goed bezochte training Startcompetenties

Op 29 mei was er weer een goed bezochte training Startcompetenties voor de IT-notaris. De deelnemende (kandidaat-)notarissen hebben een uitgebreid beeld gekregen van de meerwaarde, de aangeboden producten en de basiskennis en vaardigheden van het IT-notarisschap. Op 27 november staat de eerstvolgende training gepland. Geïnteresseerden kunnen zich nu alvast aanmelden door contact op te nemen met het secretariaat via info@it-notaris.nl. Hier kunt u ook terecht voor meer informatie over het IT-notarisschap.

VMN

Cursus huwelijkse voorwaarden en echtscheiding

Op 2 oktober verzorgen mr. Frits van der Kamp en mr. Gerard Megchelsen een cursusdag 'Huwelijkse voorwaarden en echtscheiding'. Frits van der Kamp is zelfstandig fiscaal adviseur familierecht. Daarnaast doceert hij onder andere aan de Erasmus Universiteit en aan de Universiteit van Antwerpen. Hij neemt de fiscale aspecten van het onderwerp voor zijn rekening. Gerard Megchelsen is notaris in Elburg en raadsheer plaatsvervanger bij het gerechtshof Den Bosch. Hij verzorgt het civiele aspect van het onderwerp. De cursus vindt plaats op een nader te bepalen plaats in het midden van Nederland en is goed voor 5 PE-punten van zowel de KNB als de VMN.

VASN

Financiële uitbreiding en verdieping

In het najaar van 2018 gaat de beroepsopleiding voor agrarisch specialisten weer van start. De brochure is inmiddels verzonden aan onze leden en aan alle notariskantoren in Nederland. Uit de vorige beroepsopleiding is gebleken dat er behoefte is aan een uitbreiding en verdieping op het gebied van financiële kennis. Daarom is er een module toegevoegd aan de opleiding over het lezen en interpreteren van een balans en jaarrekening. De modules worden steeds door een of twee docenten gegeven. Er kunnen ook losse modules per dag(deel) worden gevolgd. De kosten en de toekenning van het aantal PE-punten worden hiervoor naar rato berekend. Aanvullende informatie en het inschrijfformulier kunt u op onze website vinden.

VOC

Aandacht voor geschillen in de ondernemingsrechtpraktijk

VOC en VMN bundelen de krachten om voor hun leden een bijeenkomst te organiseren met als titel 'Geschillen in de ondernemingsrechtpraktijk – voorkomen is beter dan genezen'. Deze bijeenkomst is op 8 november in de middag. Inleiders zijn Jeroen Fleming (Stibbe – specialist in arbitrage en bindend advies), Manon Schonewille (expert op het gebied van mediation, onderhandelingsbegeleiding/dealmediation) en Job Boersma (psycholoog, coach, auteur en trainer bij lastige bedrijfspolitieke processen). Er wordt stilgestaan bij de (on) mogelijkheden van de verschillende manieren van geschilbeslechting in de ondernemingsrechtpraktijk. Daarnaast wordt ook ingezoomd op het traject dat voorafgaat aan het tot stand komen van de deal en bevat het programma praktische tips voor de communicatie die in dit soort processen bijzonder nauw luistert.

VOC

Boek over conversie en aandelen

Op 24 april promoveerde Paul Quist op zijn proefschrift *Conversie en aandelen* (zie rubriek 'Onderzocht' in dit nummer van *Notariaat Magazine*). Leden van de VOC ontvingen het boek met dezelfde titel. Niet-leden wordt het boek ook aangeraden. Quist besteed aandacht aan conversie van aandelen in aandelen van een andere soort of aanduiding, conversie van reserves in aandelen en aan conversie van schuld in aandelen. Vennootschapsrechtelijke, goederenrechtelijke en verbintenisrechtelijke aspecten komen aan de orde.

CURSUSSEN

EPN

EPN/VEAN Congres
20 september 2018
In Fort Voordorp
Meer info: www.epn-notaris.nl

EPN Actualiteitendag
27 november 2018
In Zeist
Meer info: www.epn-notaris.nl

STICHTING IT-NOTARIS

Opleidingsdag
14 november 2018

Training Startcompetenties
27 november 2018

VMN

Landelijk Mediationcongres
15 november 2018
In Spant! Bussum

VOC

Algemene ledenvergadering
28 september 2018

ict concept.

Veilig & AVG proof werken in de cloud zonder hoge investeringskosten

Vanaf 25 mei 2018 is de wet Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) in werking getreden. Hiermee gelden in heel Europa dezelfde regels rond privacy, met behoorlijke gevolgen voor ondernemingen die met persoonlijke gegevens werken. Met de invoering van de AVG moet er nóg zorgvuldiger worden omgegaan met dergelijke gevoelige informatie.

Daarom is het voor elk bedrijf dat met gevoelige informatie en vertrouwelijke documenten werkt een must om een betrouwbare en veilige digitale werkomgeving te hebben. Omdat notariskantoor Van Hecke Houben Notarissen al geruime tijd ontevreden was over hun bestaande ICT inrichting besloten ze om professioneel advies in te winnen bij ICT Concept om voor hen een 'veilige cloud' te creëren.

Geen hoge investeringskosten

Om een veilige en betrouwbare online omgeving voor Van Hecke Houben Notarissen te creëren, maakte ICT Concept gebruik van het Connectivity Pack. Hierbij werden via een uitgebreide inventarisatie de benodigde 'ingrediënten' voor het optimale pakket voor Van Hecke Houben Notarissen bepaald, zoals internetverbindingen, Gatekeepers, beveiligingen, SSL-certificaten en spamfiltering. Hierdoor is een maatwerkoplossing ontstaan voor de internetverbinding en beveiliging van de lokale ICT inrichting van Van Hecke Houben Notarissen. Bijkomend voordeel van het Connectivity Pack is dat er sprake is van een vast maandbedrag voor onderhoud, beheer en incidentmanagement, maar ook levering en installatie. Hiermee heeft Van Hecke Houben Notarissen vanaf het moment van oplevering beschikking over een betrouwbare verbinding en dus continuïteit, terwijl er geen sprake is van hoge investeringskosten.

Voordelen van werken in de cloud

ICT Concept adviseerde Van Hecke Houben Notarissen daarnaast om in de nieuwe digitale omgeving gebruik te maken van het Cloud Pack, een abonnement voor werken in de cloud met optimale flexibiliteit. Het Cloud Pack kent vele voordelen. Zo worden de software en bijbehorende systemen onderhouden door ICT Concept. Hierdoor beschikken gebruikers niet alleen altijd over de meest recente versie, ook worden de kosten en complexiteit van het eigen IT-beheer verminderd. ICT Concept beschikt bovendien over de modernste hardware in ultraveilige datacentra in Nederland en de meest actuele beveiliging van alle opgeslagen data. Bij Cloud Pack kan elk bedrijf het optimaal passende abonnement kiezen, variërend van het eenvoudige Mail abonnement tot het meest uitgebreide Hybrid Complete abonnement. Voor elk abonnement geldt een vast bedrag per gebruiker per maand, waarbij maandelijks de gebruikersaantallen naar wens kunnen worden aangepast.

Dankzij deze maatoplossing voor een betrouwbare internetverbinding en veilige infrastructuur, hebben ICT Concept en Devoon de optimale digitale omgeving voor notariskantoor Van Hecke Houben Notarissen gecreëerd. Een oplossing waardoor alle medewerkers niet alleen heel prettig en efficiënt kunnen werken, maar hun klanten ook de betrouwbare service kunnen bieden die je van een notariskantoor mag verwachten.

Alles voor elkaar!

T 088 002 84 82
E sales@ict-concept.nl
www.ict-concept.nl

ICT CONCEPT IS ONDERDEEL VAN LEXXYN GROEP

Kleur bekennen

Digitalisering. Je kunt geen krant open 'swipen' zonder dat je over dit woord struikelt. Zo werd recent uit Europa een richtlijnvoorstel gelanceerd over het volledig langs digitale weg oprichten van kapitaalvennootschappen. Tegelijkertijd maakt de EU zich druk over het fiscaal misbruik van brievenbusfirma's die als paradijselijke paddenstoelen uit de grond konden schieten. Hoe kunnen notarissen deze ontwikkelingen en zorgen met elkaar in verband brengen?

BESTENDIG

Inmiddels heeft de Nederlandse overheid al een eerste standpunt bepaald over de digitalere vennootschap. Net als de KNB vraagt zij zich af of een volledige online oprichting wel wenselijk is, vanuit het oogpunt van rechtszekerheid, voorkoming van misbruik en fraude, en bescherming van oprichters en schuldeisers. Het mag niet zo zijn dat een fraudeur in de ene lidstaat vanaf een tablet of smartphone volledig online een bv kan oprichten in een andere lidstaat, waarmee hij vervolgens in een of meerdere lidstaten een spoor van financieel-economische criminaliteit achterlaat. Digitalisering biedt kansen voor het oplossen van tal van maatschappelijke vraagstukken, maar hier moet toch vooropstaan dat de voorgeschreven wijze waarop online oprichting plaatsvindt en de waarborgen voor identificatie in persoon, voldoende bestendig zijn tegen misbruik en fraude.

INITIATIEF

De notaris controleert de identiteit van de oprichter, zijn handelingsbekwaamheid en diens eventuele vertegenwoordigingsbevoegdheid, adviseert bij het opstellen van structuur en statuten, informeert partijen en zorgt voor directe inschrijving in het Handelsregister. Nu is de notaris voor dit alles verantwoordelijk en kan dus op zijn handelen worden aangesproken. Deze rol maakt dat de notaris maatschappelijk voor burgers en overheid van waarde en relevant is. Maar het brengt ook mee dat het notariaat mee moet gaan met de digitalisering in de maatschappij en bij de overheid. Gelukkig neemt het notariaat hierbij zelf initiatief en probeert het leidend te zijn.

DIGITALE AKTE

Zo investeert de KNB in keteninnovatie, procesoptimalisatie en digitale identificatie (NotarisID). Er zijn nog veel slagen te maken in het verbinden van de notariële infrastructuur met die van ketenpartners, maar ons eigen Platform Elektronische Communicatie biedt hiertoe veel mogelijkheden. Aan de ene kant wordt geëxperimenteerd met een eigen blockchain, aan de andere kant geldt dat een notariële akte nog steeds op papier moet worden gemaakt. De wet kent immers nog geen digitale notariële akte. Om tot verdere digitalisering van (registratie)processen en innovatie in de vastgoed- en vennootschapsketen te komen, pleit de KNB voor introductie van een notariële akte in digitale vorm. Met een digitale notariële akte kan Nederland ook eenvoudig voldoen aan het richtlijnvoorstel.

KOPLOPER

Afgelopen maand presenteerde onze regering haar strategie 'Nederland Digitaal'. Het stuk barstte van de ambitie: Nederland als dé digitale koploper van Europa. Om die doelstelling waar te maken, zouden bedrijven, consumenten en overheden sneller en innovatiever moeten inspelen op het hoge tempo waarmee maatschappij en economie digitaliseren. Hartstikke goed natuurlijk, maar deze woorden verplichten ook tot snelle actie van de overheid zelf. Bijvoorbeeld als het gaat om regelgeving rondom digitale identiteiten. Het huidige DigiD is door de overheid zelf al lang afgeschreven, maar een opvolger laat veel te lang op zich wachten. De markt heeft genoeg nieuwe initiatieven ontwikkeld, maar zit met smart te wachten totdat de overheid ook zelf kleur bekent. Welk betrouwbaarheidsniveau gaat de overheid voorschrijven voor stelsels van elektronische identificatie: laag, substantieel of hoog? Het ligt voor de hand dat een digitale identiteit voor communicatie tussen burgers en de overheid (waaronder de Belastingdienst) aan betrouwbaarheidsniveau 'hoog' moet voldoen. Voor de online oprichting en registratie van een bv lijkt het logisch dat hetzelfde zou moeten gelden. Rechtszekerheid dient immers voorop te staan bij digitale innovatie.

DUIDELIJKHEID

Innovatie vraagt om investeringen en voor deze investeringen is duidelijkheid, daadkracht en besluitvorming van de overheid nodig. Minister Ferdinand Grapperhaus van Justitie en Veiligheid zette in april in op een sterkere inzet van de overheid en waar nodig nauwere samenwerking met het bedrijfsleven. Naast dat bedrijfsleven denken ook wij graag mee met het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. Want het notariaat is in staat een bijdrage te leveren aan een gezonde toekomst van ons rechtssysteem, met een eigen notariële blockchain, eigen notariële registraties, een eigen digitale notariële akte en een eigen notariële digitale identiteit. ■

Nick van Buitenen | **VOORZITTER KNB**

KNB lanceert nieuwe publiekswebsite notaris.nl

Eigentijdser, praktischer en herkenbaarder: zo ziet de vernieuwde publiekswebsite van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) eruit. Naast laagdrempelige informatie is er nu ook meer ruimte voor praktische tools. Denk daarbij aan animaties en checklists, maar ook aan persoonlijke verhalen. Het nieuwe notaris.nl biedt meer mogelijkheden voor promotie van actuele onderwerpen en is ook geschikt voor publiekscampagnes.

Notaris.nl is opgebouwd uit een aantal thema-sites met ieder een eigen kleur en beeld. Zo zijn er thema's over 'Schenken', 'Samen verder' en 'Wonen'. Nieuw is het onderdeel over 'De notaris'. Hierin is terug te vinden wat de (kandidaat-)notaris doet, hoe het zit met de kosten en er staan tips ter voorbereiding op het gesprek met de notaris.

FLEXIBELER

De belangrijkste verbetering is meer flexibiliteit in gebruik en beheer. Smartphone, tablet of computer; de site is overal op te bekijken. Het nieuwe contentmanagementsysteem biedt meer flexibiliteit. Daardoor kunnen bezoekers op zaken worden geattendeerd door gebruik van widgets en gekleurde blokken. Daarnaast kunnen zij op elke pagina feedback geven.

Die reacties zijn samen met de webstatistieken en het zoekgedrag belangrijke signalen voor continue verbetering van de website. Ook is rekening gehouden met de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).

Meer informatie: KNB, Annelies van der Laan, a.vanderlaan@knb.nl, 070 3307169

Kamer geïnformeerd over knelpunten erf- en schenkbelasting

De KNB heeft in een brief aan de Tweede Kamer haar zorgen geuit over de knelpunten bij het afhandelen van de erf- en schenkbelasting. Door wijzigingen in het proces bij de Belastingdienst kunnen notarissen in sommige gevallen niet meer aan hun wettelijke verplichtingen voldoen en zijn de administratieve lasten toegenomen.

Hoewel staatssecretaris Menno Snel op 31 januari schreef dat notarissen niet hoeven te wachten met het verdelen en uitkeren van een nalatenschap totdat een aanslag is opgelegd, blijkt dit in de praktijk geen oplossing. Erfgenamen ondervinden daardoor wel degelijk last van de vertraagde afhandeling van de erfbelasting. De KNB heeft de knelpunten op 14 mei, mede namens de Vereniging van Estate Planners in het Notariaat en de Nederlandse Organisatie voor Executeurs, al aan de Belastingdienst voorgelegd. De beroepsorganisatie en de Belastingdienst werken momenteel samen aan een oplossing.

Meer informatie: KNB, Jolanda Storm, j.storm@knb.nl, 070 3307215, en Jacco Sjerps, j.sjerps@knb.nl, 070 3307226

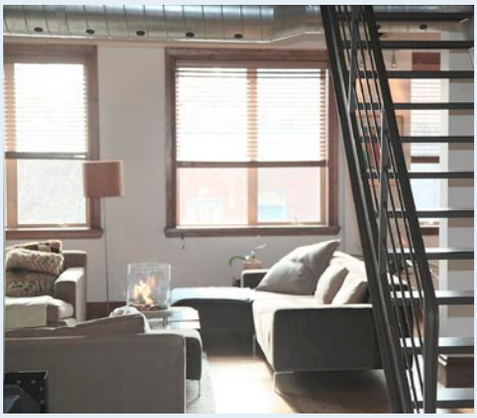

Nieuw modelreglement van ondersplitsing in appartementsrechten

Het modelreglement van ondersplitsing in appartementsrechten 2018 is vastgesteld. Hierin zijn de laatste maatschappelijke trends en ontwikkelingen in het recht meegenomen. De commissie die de reglementen heeft opgesteld, heeft aangekondigd in het *WPNR* een bijdrage te willen publiceren met een toelichting op de nieuwe reglementen van splitsing en ondersplitsing en de belangrijkste daarin opgenomen wijzigingen. Het bestuur verzoekt gebruikers van de nieuwe modelreglementen om wensen en mogelijke verbeteringen door te geven, zodat deze bij een evaluatie van de reglementen kunnen worden meegenomen.

Meer informatie: KNB, Willem Geselschap, w.geselschap@knb.nl, 070 3307133

KNB Cursusagenda

25 september 2018
Tweetrapstestament en tweetrapsafwikkeling
Modellen zullen de leidraad vormen van deze erfrechtelijke cursusdag: van tweetrapslegaat tot derde trap. Ook aan de tweetraps-(papieren)schenking zal aandacht worden besteed. Niet alleen de fiscale kwesties zullen aan bod komen, maar ook alle civielrechtelijke- en formuleringsvraagstukken.

14 november 2018
Fiscale actualiteiten
Een goed advies klopt niet alleen civielrechtelijk, maar is ook fiscaal deugdelijk. Kennis van en inzicht in de belangrijkste fiscale actualiteiten is daarbij onontbeerlijk! Leer meer over de belangrijkste fiscaal-juridische actualiteiten.

26 november 2018
Aangifte erfbelasting
In deze cursus wordt niet alleen de theorie, maar ook de praktijk met betrekking tot het doen van aangifte erfbelasting in kaart gebracht. Waar zitten de valkuilen en waar is ruimte voor enige '*tricks*'?

27 november 2018
Testamenten maken anno 2018
Testamenten maken is een kunst. Wettelijke materie praktisch kunnen toepassen, is de rode draad van deze op de notariële praktijk gerichte cursus.

De volgende managementcursussen worden op verschillende data en locaties aangeboden.

17 september 2018
Bemiddelingsvaardigheden
Waar mensen samenwerken en samenleven ontstaan conflicten. U kunt voor uw cliënten een belangrijke rol spelen in het voorkomen en oplossen van conflicten. Vanwege uw onafhankelijkheid als (kandidaat-)notaris bent u daarvoor bij uitstek geschikt.

21 september 2018
Ondernemerschap
Ondernemerschap is voor een (kandidaat-)notaris belangrijker dan ooit. Toenemende concurrentie, kritische cliënten, nieuwe aanbieders en een oplettende overheid; allemaal aspecten waar (kandidaat-)notarissen en notariskantoren mee te maken hebben.

27 september 2018
Ethisch handelen, dilemma's en waarden
De maatschappelijke ontwikkelingen zorgen ervoor dat juristen steeds meer uitgedaagd worden hun handelen op integriteit te toetsen. Toch is integer en ethisch handelen niet altijd een automatisme. Daarom is het belangrijk om dilemma's die zich in de praktijk kunnen voordoen tijdig te herkennen. Deze training is gericht op het vergroten van de bewustwording, het begrip en de toepassing van de ethische principes in de notariaatspraktijk.

Notaris 2.0. Summerschool
De zomer is doorgaans een 'wat rustigere' periode, dus meer tijd voor uw persoonlijke ontwikkeling! In dit kader hebben we een viertal trainingen uit ons aanbod gekozen, die we tijdens de zomerperiode twee keer extra aanbieden. Uw vakantie hoeft dus geen spelbreker te zijn.

Aanbieding
U betaalt nu slechts 475 euro per summerschooltraining in plaats van 585 euro (exclusief btw).

Dit is slechts een selectie uit het totale cursusaanbod. Voor meer informatie, inschrijven en het complete opleidingsaanbod: KNB, cursussen en congressen, telefoon 070 3307125/121, cursussen@knb.nl of NotarisNet/Over KNB en opleidingen.

Inschrijving Jubileumcongres van start

U kunt zich vanaf heden inschrijven voor het Jubileumcongres van de KNB op 5 oktober in de Van Nelle Fabriek in Rotterdam. Op www.knbcongres.nl vindt u alle informatie over het programma, de sprekers en de locatie. Aansluitend aan het congres is er dit jaar een borrel, een walking dinner en een feest. En *last but not least* is er een JoKaNoBo-afterparty in het centrum van Rotterdam. Alles om dit lustrumjaar niet ongemerkt voorbij te laten gaan!

Het Jubileumcongres vormt hét hoogtepunt voor de leden, aangeslotenen en genodigden tijdens dit jubileumjaar van de KNB. Op vrijdag 5 oktober vieren we met elkaar het notariële vak. Daarvoor is een concept ontwikkeld waarin u kunt leren van experts en van elkaar en waarbij vieren, inspiratie en netwerken centraal staat. Dit alles met als achterliggende thema 'Notaris, met recht het mooiste beroep!'.

PROGRAMMA

De dag start met een plenair programma onder leiding van Rens de Jong. Hij is bekend van BNR Nieuwsradio en RTL Z en was in 2014 'dagvoorzitter van het jaar'. Hij gaat in gesprek met Herman Pleij, emeritus hoogleraar in de Historische Nederlandse Letterkunde, en Christian Kromme, trendwatcher op gebied van exponentiële technologie en disruptieve innovatie. Tijdens het ochtendprogramma wordt ook het jubileumboek gepresenteerd, waarvoor schrijver Aaf Brandt Corstius een column schreef. Daarna start het 'KNB Inspiratiefestival', met diverse masterclasses en workshops op het gebied van fraudepreventie, digitalisering, ambt, ondernemerschap en persoonlijke ontwikkeling. Maar er is die middag ook ruimte voor ontspanning en netwerken op het 'Ontmoetingsplein', waar u de gehele dag kunt genieten van lekkernijen. Na de plenaire afsluiting is het dit jaar niet gedaan. Dan start een feestelijk en eigentijds avondprogramma met lekker eten en goede muziek. Natuurlijk zien we u graag op de dansvloer terug. En mocht u om 0.30 uur nog niet zijn uitgefeest, dan kunt u nog terecht bij de JoKaNoBo-afterparty in het centrum van Rotterdam.

PRAKTISCHE INFORMATIE

De kosten voor het congres en feest bedragen 175 euro. Dit is inclusief consumpties (dag en avond), lunch, borrel, walking dinner en feestavond. De KNB zet vanaf Rotterdam Centraal Station pendelbussen in richting de Van Nelle Fabriek. Deze zullen in de ochtend ook rijden vanaf de twee hotels waar we een prijsafspraak mee hebben (Van der Valk Blijdorp en Bilderberg Parkhotel). Wilt u meer weten over het vervoer, parkeren, overnachten en andere praktische informatie kijk dan op de congreswebsite www.knbcongres.nl

Meer informatie: KNB, Corinne Elgers, 070 3307167 (c.elgers@knb.nl)

De notaris is jarig en trakteert

Ook het publiek wordt tijdens de viering van het 175-jarig bestaan van de KNB niet vergeten. Onder het mom van 'de notaris is jarig en trakteert' vindt op zaterdag 3 november de landelijke consumentendag 'Uit en thuis bij de notaris' plaats. Notariskantoren verspreid over het land trekken er die dag op uit of openen hun kantoordeuren om te laten zien wat de notaris doet en wat zijn toegevoegde waarde is.

De dag draait om lokale promotie van uw notariskantoor, de mensen erachter en/of het beroep van notaris. Dat kan een ochtend of middag zijn, dat is aan u. Hoe doet u mee? U kiest zelf of samen met uw collega's voor een activiteit bij u in de buurt. Dat kan bijvoorbeeld door uw activiteit aan te laten sluiten bij uw reguliere bezigheden op zaterdag. Bent u lid van een sportclub, culturele instelling of historische vereniging? Dan kunt u daar bijvoorbeeld een informatiehoekje inrichten waar mensen vragen kunnen stellen aan 'de notaris'. Ander mogelijke locaties zijn de markt, de bibliotheek of het verzorgingstehuis van uw moeder of tante.
U kunt er ook voor kiezen om op 3 november uw kantoor open te stellen en het publiek te laten zien wat er eigenlijk gebeurt op een notariskantoor. Of u kunt een heel andere activiteit organiseren, die meer op vermaak is gericht dan op 'notarieel inhoudelijk'. Ter inspiratie vindt u enkele ideeën op www.175jaarknb.nl/agenda/consumentenactie.

TOOLKIT KNB

De KNB biedt ter ondersteuning van deze consumentendag een basis toolkit aan met diverse uitingen in jubileumstijl. Deze kunt u downloaden of printen. De exacte inhoud hiervan wordt nog ontwikkeld in overleg met een aantal leden. In de loop van september wordt u hierover nader geïnformeerd. Houdt u daarom de jubileumwebsite goed in de gaten.

Meer informatie: KNB, Annelies van der Laan, 070 3307169 (a.vanderlaan@knb.nl)

Een stukje geschiedenis

‘Examen voor de hoven was een farce’

De notaris is een academicus. Dat lijkt gezien de benodigde kennis van het recht heel logisch, maar eeuwenlang was dat niet het geval. Pas in 1958 werd een academische studie verplicht voor een ieder die notaris wilde worden. Een besluit dat heel lang door de beroepsgroep zelf is tegengehouden.

TEKST Martijn Rip | **BEELD** Collectie Stichting tot Bevordering der Notariële Wetenschap, bewerking Anne Roos

In het bezit van burgerrechten, heb je voldaan aan de Wet op de dienstplicht en ben je minimaal 25 jaar oud? Dan voldeed je tot 1842 al aan drie van de vijf eisen om notaris te worden. De twee overige eisen: een getuigschrift voor bekwaamheid, afgegeven door de kamer van notarissen, en zes jaar onafgebroken werkzaam zijn in het notariaat. Ook moest er een examen worden afgelegd, maar dit bleek in de praktijk niet veel voor te stellen. Bovendien werd ook een getuigschrift zelden geweigerd.

Met de nieuwe Wet op het notarisambt van 1842 – tevens de reden voor de oprichting van het Broederschap der Notarissen – werd een nieuw examen ingevoerd. Dit werd afgenomen door de provinciale hoven. Volgens Adriaan Pitlo (1901-1987), hoogleraar notarieel recht en schrijver van *De geschiedenis der notariële wetenschap*, was het examen voor de hoven een farce.

‘Men slaagde met een efemere kennis en reisde na een uur terug uit de provinciehoofdstad, welker hof de reputatie had voor de aspiranten het gemakkelijkste college te zijn’, schreef hij. Over de invoering van het staatsexamen, in 1878, was hij een stuk positiever. ‘Met de invoering van het gewijzigde examen stijgt het wetenschappelijke niveau van de studie en derhalve ook van de wijze waarop men het ambt uitoefent.’

VAN MAANEN

Toch kwam het ook in 1878 niet tot een academische opleiding. Sterker nog, pas in 1904 wordt het verplicht om voorafgaand aan het staatsexamen een middelbareschoolopleiding afgerond te hebben. Toch zijn er al in het begin van de negentiende eeuw pogingen gedaan om het vak van notaris alleen open te stellen voor academici. Onder koning Lodewijk Napoleon deed de minister van Justitie, Cornelis Felix van Maanen, een voorstel om een rechtenstudie verplicht te stellen voor aankomende notarissen. Zijn idee haalde echter niet de wet van 1810. In 1842 deed hij, nog steeds als minister van Justitie, een nieuwe poging. Wederom ving hij bot. Ook in de jaren voorafgaand aan de invoering van het staatsexamen in 1878 gingen er weer stemmen op om een universitaire studie voor kandidaten in te voeren. De regering was voor, maar het notariaat wees dit af en vond daarvoor voldoende steun in de Tweede Kamer. Notarissen waren bang dat veel kandidaten zouden afhaken vanwege de hoge studiekosten. Een ander argument was dat het hebben van een meestertitel niet garandeert dat de notaris de juiste kennis bezit. Werken op een druk kantoor zou de kans om een bekwaam notaris te worden juist wel vergroten. Op die manier deden ze namelijk de gewenste praktijkervaring op.

Adriaan Pitlo

BEROEPSOPLEIDING

Het zou uiteindelijk tot 1958 duren voordat een wetswijziging, op advies van een commissie onder leiding van Pitlo, een academische studie verplicht stelde. In de jaren die volgden, bleek er een kloof ontstaan te zijn tussen de universitaire opleiding en de notariële praktijk. Daarom werd in 1987 de beroepsopleiding in het leven geroepen om die kloof te dichten. Eerst nog op vrijwillige basis, vanaf 1999 geldt het afronden van de beroepsopleiding als een vereiste om tot notaris te worden benoemd of te kunnen waarnemen. ■

JUBILEUMPROGRAMMA

Onder het motto ‘Notaris, met recht het mooiste beroep!’ worden dit jaar tal van bijeenkomsten en activiteiten georganiseerd. Het voorlopige programma ziet er als volgt uit:

7 en 14 september	Studenten Challenge
18-22 september	50+Beurs
5 oktober	Jaarcongres met feest
	Presentatie Jubileumboek
3 november	Publieksactie ‘Uit & thuis bij de notaris’
8 november	Kandidatensymposium
19 november	Oud-notarissendag

Houd de website 175jaarknb.nl in de gaten voor nieuws, acties en de actuele stand van zaken. Ideeën of meedenken? Mail naar jubileum@knb.nl.

Het olografisch testament *aflevering 5*

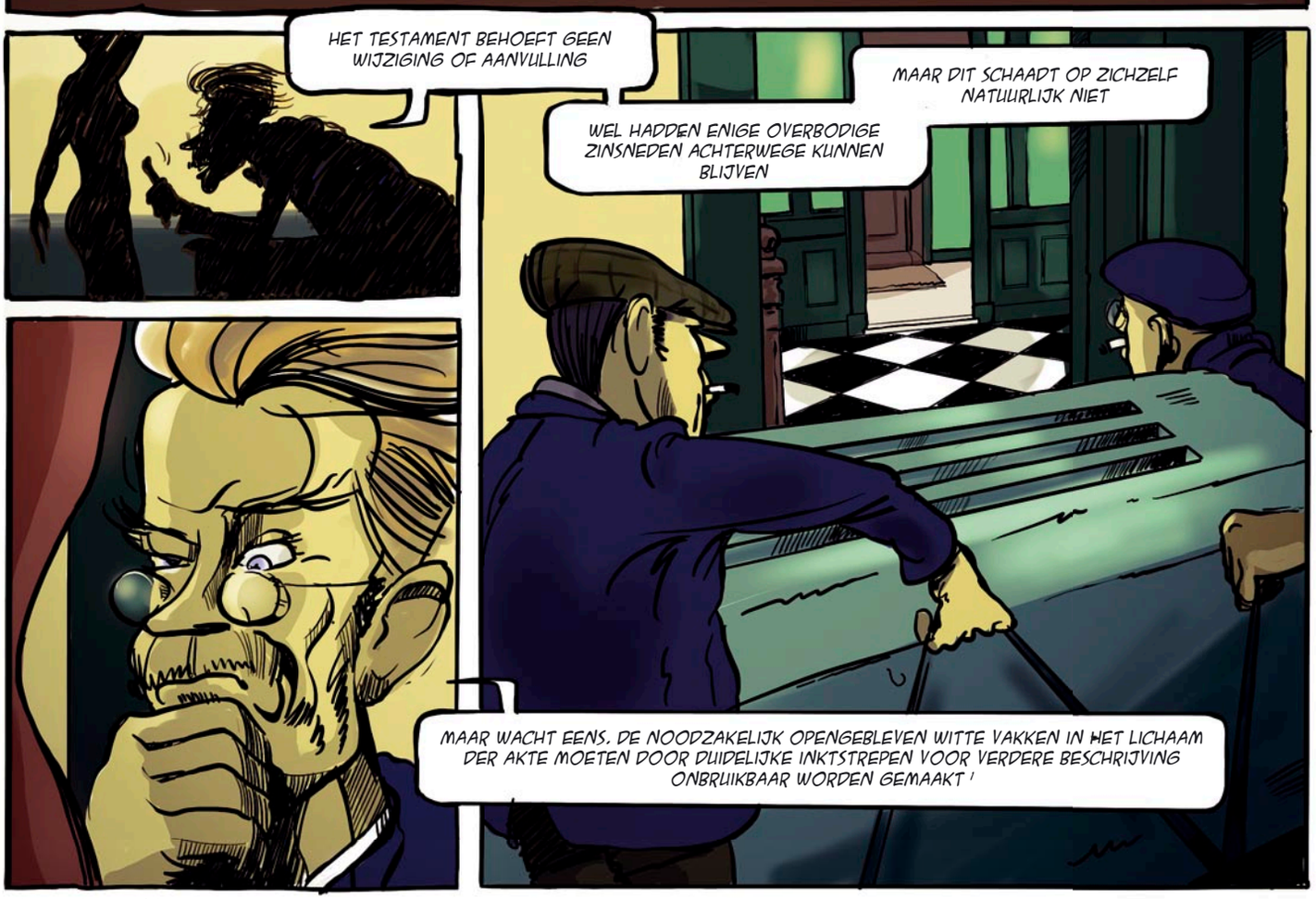

1 ART. 28 W. NOT. AMBT.

wordt vervolgd

Financieel misbruik: 'compos mentis' is de ene helft, 'in onafhankelijkheid' is de belangrijke andere helft

Uitspraak: *gegrond met oplegging van een maatregel*

Casus

Notaris N en kandidaat-notaris KN zijn in 2012 betrokken bij de levering van de woning van verkoper V aan twee kopers K voor een bedrag van 65.000 euro. De woning had een WOZ-waarde van 133.000 euro en is door een makelaar globaal gewaardeerd op 85.000 euro. De akte van levering bevat de bepaling dat V de aanwezige asbest verwijdert en alle kosten daarvan op zich neemt. In de koopovereenkomst verplicht V zich om van de verkoopopbrengst een bedrag van 10.000 euro over te maken aan de heer S vanwege een openstaande geldlening. V mag onder onbekende voorwaarden in de woning blijven wonen.
Het dossier van N bevat een e-mailbericht gedateerd één dag voor de levering, waarin KN aan V bevestigt dat V bekend is met de significante afwijking van de koopsom met de WOZ-waarde en dat V heeft aangegeven snel te willen verkopen vanwege het opstarten van een eigen bedrijf. Daarbij heeft V aangetekend dat er sprake is van achterstallig onderhoud. De mail sluit af met de tekst:
'Op uw verzoek zal deze mail naar de heer S gemaild worden. Zoals afgesproken wil ik de heer S verzoeken om deze mail met bijlagen te printen en vandaag aan V te doen toekomen.'
In 2013 passeert N een leveringsakte waarbij V percelen weiland levert aan dezelfde kopers K voor een bedrag van 17.000 euro. Bij de verdeling waarbij V de weilanden verkreeg, waren deze gewaardeerd op 70.100 euro. In het dossier bevindt zich naast een getekende koopovereenkomst ook een ongetekende koopovereenkomst, waarin een koopsom van 52.575 euro is opgenomen.

De klacht

Bureau Financieel Toezicht (BFT) verwijt N en KN dat zij onvoldoende onderzoek hebben gedaan naar de wilsbekwaamheid van V, naar de prijs van het verkochte en naar het mogelijke bestaan van feitelijk overwicht. BFT noemt een negental signalen die N en KN tot nader onderzoek noopten, zoals de korte tijd tussen koop en levering, de correspondentie met V via de onbekende S, die ook bij de bespreking en het tekenen van de volmacht aanwezig was, de (zeer) lage koopsommen en de bevoordeling van K.
N en KN hebben hun weigeringsplicht en hun plicht tot een zorgvuldige dossiervoering geschonden. Er waren in het dossier geen aantekeningen, telefoonnotities of besprekingsverslagen aanwezig.

Het verweer

Er liep destijds een strafrechtelijk onderzoek naar twee bij het dossier betrokken personen. De strafkamer kon niet vaststellen dat V kwetsbaar was. Er was geen sprake van curatele of onderbewindstelling en N en KN twijfelden niet aan de verstandelijke vermogens van V.

Het oordeel

De kamer oordeelt dat niet is vast komen staan dat V wilsonbekwaam was en dat N en KN daaromtrent hadden moeten twijfelen. N en KN hebben wel onvoldoende onderzoek gedaan naar de totstandkoming van de verkoopsommen. Zij hadden nader onderzoek moeten doen om eventueel misbruik van juridische en zakelijke onkunde of feitelijk overwicht te voorkomen. Zij hebben laakbaar gehandeld door het passeren van de akten en zijn nalatig geweest in een zorgvuldige dossiervorming. Hoewel ook voor KN de maatregel berisping passend zou zijn, houdt de kamer rekening met zijn berouwvolle houding en zijn inspanning om zich in zijn ethisch handelen verder te ontwikkelen.

De notariskamer legt N de maatregel berisping op en legt KN de maatregel waarschuwing op
Kamer voor het notariaat Den Haag, 23 mei 2018
(nog) niet gepubliceerd

Notaris maakt en passeert zonder opdracht een testament voor een 97-jarige alzheimerpatiënt

Uitspraak: *gegrond met oplegging van een maatregel*

Casus

In 2010 maakt tante een testament, waarbij zij aan haar broer haar statenbijbel legateert en aan haar neef klager K al haar sieraden, haar roerende goederen en haar woning (dan wel de verkoopopbrengst daarvan). Zij benoemt haar erfgenamen volgens de wet tot haar enige erfgenamen en benoemt K tot executeur.
Op 30 mei 2016 heeft tante, dan 97 jaar, na het overlijden van haar broer, een bespreking met notaris N over onder meer de wijziging van het legaat van de statenbijbel. Tijdens die bespreking passeert N een akte waarbij tante de statenbijbel aan K legateert (de rest blijft ongewijzigd). K is bij de bespreking en het passeren van de akte aanwezig.
Op 9 juni 2016 bezoekt N op eigen initiatief en onaangekondigd tante in haar (aanleun)woning, waarbij hij met haar het testament van 30 mei 2016 bespreekt. Diezelfde middag passeert N in de woning van tante een akte waarbij tante haar erfgenamen volgens de wet tot haar enige erfgenamen benoemt en K wederom tot executeur benoemt.
Het testament bevat de volgende considerans:
'In overweging nemende dat de comparante enige dagen geleden een testament heeft gemaakt doch dat zij zich daarbij niet heeft gerealiseerd dat haar neven en nichten niet gelijkelijk delen in haar gehele nalatenschap en dat zij het, blijkens onderhoud van vandaag met ondergetekende notaris gehad, wenselijk acht dat dat wel het geval zal zijn (in haar eigen woorden: iedereen moet meedelen in alles voor hetzelfde deel)(enz).'
In augustus 2016 oordeelt de huisarts dat tante lijdt aan de ziekte van Alzheimer, dementie met weinig ziektebesef en weinig ziekte-inzicht. In september 2016 deelt een klinisch geriater mee dat hij tante in januari 2015 heeft gezien en toen dezelfde diagnose heeft vastgesteld. Tante overlijdt begin 2017.

De klacht

N heeft onvoldoende zorgvuldigheid betracht bij de beoordeling van de wilsbekwaamheid van tante bij de totstandkoming van de wijziging van haar testament op 9 juni 2016, dat op een cruciaal punt afwijkt van haar twee eerdere testamenten. N had het Stappenplan beoordeling wilsbekwaamheid moeten hanteren en op zijn minst een huisartsverklaring moeten opvragen.

Het verweer
N stelt dat hij zich juist heeft verdiept in de persoon van testatrice en dat hij daarom op 9 juni 2016 tante heeft bezocht. Hij had op 30 mei 2016 een aarzeling bij tante waargenomen. N had geen reden om te twijfelen aan de wilsbekwaamheid van tante en K heeft op geen enkel moment te kennen gegeven dat tante leed aan alzheimer.

Het oordeel
N heeft onvoldoende zorgvuldig gehandeld bij het beoordelen van de wilsbekwaamheid van tante bij het bespreken en verlijden van het testament op 9 juni 2016. N heeft verklaard dat tante in de bespreking op 30 mei 2016 bij K bevestiging zocht voor antwoorden op vragen van N. Bovendien kenmerkt N tante als een nederige, timide en teruggetrokken persoon. Voorts behelst het testament van 9 juni 2016 een ingrijpende wijziging van de beide eerdere testamenten. Al deze omstandigheden hadden voor N aanleiding moeten zijn meer tijd te nemen voor het toetsen van de wilsbekwaamheid van tante. N had een ontwerp van de akte moeten opmaken en tante de gelegenheid moeten geven van dat ontwerp kennis te nemen en na verloop van een paar dagen nogmaals met haar te spreken. In gevallen als deze kan het ook geraden zijn het testament te verlijden in aanwezigheid van getuigen. Het hof vindt het zorgelijk dat N, ondanks dat hij lering heeft willen trekken uit een maatregel die hem bij een eerdere klacht in een soortgelijke zaak is opgelegd (Hof Amsterdam 26 juli 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:3082), nu op deze wijze heeft gehandeld, waarbij het hof uitgaat van de goede wil van N. Het hof vindt het ook zorgelijk dat de verklaringen van N in zijn brief aan K niet consistent zijn met zijn verklaringen op de zitting.

Het Hof legt de maatregel berisping op
Hof Amsterdam, 22 mei 2018
ECLI:NL:GHAMS:2018:1657

Op NotarisNet zijn naast de hier beschreven uitspraken ook andere tuchtuitspraken te lezen. Nadere informatie: KNB (nm@knb.nl)

Testament op verzoek van dochter, bespreking per telefoon en een dag later passeren in aanwezigheid van de familie?

Uitspraak: *gegrond met oplegging van een maatregel*

Casus
Erflaatster E was gehuwd met klager K en had een dochter D en een zoon. D, die notaris N kent via haar hockeyclub, neemt in januari 2017 contact op met N om E bij te staan bij het opstellen van een nieuw testament.
Op 23 januari 2017 stuurt N per e-mail een concepttestament aan E en D. Een dag later passeert N het testament aan huis, in aanwezigheid van K en de kinderen.
Op 3 februari 2017 wijzigt E haar testament bij een ander notariskantoor.
E overlijdt op 24 februari 2017.

De klacht
In het testament van N ging het om zeer ingrijpende wijzigingen, waarbij K in het kader van het vruchtgebruik onder curatele wordt gesteld en N zelf tot executeur wordt benoemd. K en E hebben al meer dan 25 jaar een goede relatie, waarvan 20 jaar huwelijk.
N heeft het testament en de verschillen met het voorgaande testament niet met E besproken. Het passeren duurde slechts 5 minuten. N deed geen enkele moeite om het totaal gewijzigde testament ook maar enigszins uit te leggen of de consequenties toe te lichten.
E vertelde K dat zij vanwege haar fysieke gesteldheid niet in staat was om het (concept)testament te lezen of te beoordelen. Zij zou N eenmaal telefonisch gesproken hebben, hoewel K betwist dat dit gesprek daadwerkelijk heeft plaatsgevonden.
N had niet moeten toestaan dat anderen dan E aanwezig waren bij het passeren van het testament. D had grote invloed op E en was ook nog eens bevriend met N.

Het verweer
Gezien de slechte gezondheidssituatie was er geen gelegenheid meer om E persoonlijk te spreken, ook omdat zij niet in de buurt woonde. N heeft geverifieerd of E wilde dat K en de kinderen bij het passeren aanwezig waren, hetgeen zij uitdrukkelijk bevestigde. Vanwege haar zwakke gezondheid heeft N niet verder aangedrongen om E alleen te spreken, ook niet toen er tijdens het passeren onrust ontstond. Ondanks dat K meermalen aangaf het met deze wijzigingen niet eens te zijn, gaf E aan dat dit was wat zij wilde en dat zij het testament daarom wilde ondertekenen.

Het oordeel
De kamer is van oordeel dat niet kan worden aangenomen dat de voorlichting niet of onvoldoende heeft plaatsgevonden. N had er wel beter aan had gedaan zijn contacten met K grondiger vast te leggen. N kende E niet en heeft hoogstens één keer telefonisch contact met haar gehad, voor zover dat daadwerkelijk heeft plaatsgevonden. Verwacht mocht worden dat N het uiterste zou hebben geprobeerd om bij E thuis de voorbespreking te laten plaatsvinden.
De kamer vindt het verwijtbaar dat N E bij het passeren niet apart heeft genomen om haar alleen te spreken. Door dit na te laten heeft N onvoldoende gewaarborgd dat E haar wil op onafhankelijke wijze heeft kunnen overbrengen.

De notariskamer legt de maatregel berisping op
Kamer voor het notariaat Arnhem-Leeuwaren, 7 mei 2018
ECLI:NL:TNORARL:2018:16

Opmerking
In deze aflevering drie uitspraken met oplegging van een berisping waarbij de notarissen de belangen van kwetsbare cliënten onvoldoende hebben behartigd, terwijl dit een zeer belangrijke toegevoegde waarde van de notaris is. Wellicht is nu het moment gekomen, in vervolg op de regiobijeenkomsten over integriteit, dat de KNB een verplichte training voor alle notarissen en kandidaat-notarissen organiseert, waarbij niet alleen aandacht is voor het herkennen van integriteitskwesties, maar ook het daadwerkelijk handelen met elkaar wordt getraind. De (kandidaat-)notarissen die daarin vaardig zijn, kunnen veel betekenen voor degenen die zich daarin nog kunnen ontwikkelen. Daarmee is de gehele beroepsgroep in belangrijke mate gebaat.
De KNB is hierover in beraad.

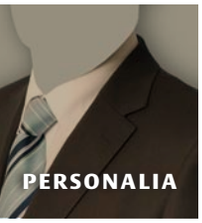

Benoemd tot notaris

Heerlen (protocol mr. P.J.N.T. Zeestraten), m.i.v. datum beëdiging mr. **Nicole W.M.A. Kleikers-Houben**, kandidaat-notaris (1996);
Grootegast (protocol mr. A.B. Volders), m.i.v. 1 juli 2018 mr. **Marije S. Teunissen-Dijkstra**, kandidaat-notaris (2000).

Aangewezen tot toegevoegd notaris

Etten-Leur (protocol mr. R. van den Eijnden) m.i.v. datum beëdiging mr. **Hellen E.M. de Bie-van Seter**s;
Heusden (protocol mr. J.L.L. Vugts) m.i.v. datum beëdiging mr. **Janet Vlemmix-Elting**;
Utrecht (protocol mr. J. Lansing) m.i.v. datum beëdiging mr. **Iris Kiers**;
Utrecht (protocol mr. J. Lansing) m.i.v. datum beëdiging mr. **Kim Verkuijl-Ebing**.

Wijziging plaats van vestiging

Bij besluit van de minister voor Rechtsbescherming van 18 mei 2018 zal de notariële plaats van vestiging van mr. **Albert B. Volders**, thans notaris in de gemeente Grootegast, m.i.v. 1 juli 2018 worden gewijzigd in de gemeente *Leeuwarden* met behoud van zijn huidige protocol.

Overleden

Op 28 mei 2018 op 86-jarige leeftijd, mr. **Johannes M.G.M. Roosendaal**, oud-notaris te *Oss*;
Op 30 mei 2018 op 68-jarige leeftijd, mr. **Elselien C. Suvee**, oud-notaris te *Oud-Beijerland*;
Op 2 juni 2018 op 78-jarige leeftijd, mr. **Anton C.P. Perlot**, oud notaris te *Apeldoorn*.

Hellen de Bie-van Seters

Nicole Kleikers-Houben

Iris Kiers

RAADGEVEND BUREAU BORGDORFF

Al 30 jaar betrouwbaar adviseur in het notariaat als het gaat om

Ondernemingsplannen

Raadgevend Bureau Borgdorff is er voor de (kandidaat)notaris en levert maatwerk vanuit persoonlijke betrokkenheid.

Bel met Marjolijn Heeger

T: 010-213 03 55 | M: 06 46194174
marjolijn.heeger@gmail.com
www.raadgevendbureauborgdorff.nl

COLOFON

Notariaat Magazine is een uitgave van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) en publiceert nieuws en achtergronden over onderwerpen die het notariaat raken. Bij de KNB zijn ruim 1.300 notarissen en 1.650 kandidaat-notarissen aangesloten. Het blad wordt in een oplage van ruim 5.000 exemplaren verspreid onder KNB-leden en externe relaties. Notariaat verschijnt maandelijks, met uitzondering van januari en augustus.
De redactie van Notariaat Magazine is onafhankelijk en werkt op basis van een redactiestatuut. De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden brieven en opinies in te korten.

Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB)
Spui 184
Postbus 16020
2500 BA 's-Gravenhage
telefoon: 070 3307111

Redactie: Mechtelt Lindenhovius (hoofdredacteur), Jessica Hendriks (redacteur), Martijn Rip (redacteur), Clemens van Gessel (correctie)
Telefoon 070 3307170, **e-mail** nm@knb.nl

Aan dit nummer werkten mee:
Madeleine Hillen-Muns Dorine van Kesteren, Roel Ottow, Peter Steeman, Berdine Vos-Vegter

Redactieraad: Wouter Burgerhart, Bert Daemen, Sabrina Gajadhar, Bart van Gemert, Steven ten Hagen, Frits van der Kamp, Mark Jonker Roelants, Joyce Leemrijse, Hens Meengs, Anne-Marie Snel

Foto's: Truus van Gog
Omslag: Truus van Gog

Vormgeving:
Okapi. Corporate Identity Atelier

Uitgever: Sdu,
Peter Frissen
Prinses Beatrixlaan 116
2595 AL 's-Gravenhage
Postbus 20025
2500 EA 's-Gravenhage
telefoon: 070 3789571

Druk: Drukkerij Senefelder Misset, Doetinchem

Abonnementen: De abonnementsprijs bedraagt 116,03 euro per jaar (excl. btw en incl. administratie- en verzendkosten), prijswijzigingen voorbehouden.

Abonnementenadministratie:
Sdu Klantenservice
Postbus 20025, 2500 EA 's-Gravenhage
telefoon: 070 3789880, fax: 070 3789783

Vanwege de aard van de uitgave, gaat Sdu uit van een zakelijke overeenkomst; deze overeenkomst valt onder het algemene verbintenissenrecht.

Advertentie-acquisitie:
Sdu Mediasales, Leroy Versteegen
telefoon: 070 378 0703
e-mail: l.versteegen@sdu.nl

ISSN: 1568-4121

© KNB/Sdu
Alle rechten voorbehouden. Behoudens de door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd (waaronder begrepen het opslaan in een geautomatiseerd gegevensbestand) of openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever of de KNB. De bij toepassing van art. 16B en 17 Auteurswet wettelijk verschuldigde vergoedingen wegens fotokopiëren, dienen te worden voldaan aan de Stichting Reprorecht, Postbus 882, 1180 AW te Amstelveen. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden.

Nederlands Uitgeversverbond
Groep uitgevers voor vak en wetenschap

EPN VEAN CONGRES 20 SEPTEMBER 2018

15 JAAR 'NIEUW' ERFRECHT
VERLEDEN, HEDEN EN TOEKOMST

Op donderdag 20 september 2018 organiseren de Vereniging Estate Planners in het Notariaat (EPN) en de Vereniging Erfrecht Advocaten Nederland (VEAN) gezamenlijk een congres. De erfrecht advocaten en estate planners in het notariaat evalueren de ontwikkelingen in het erfrecht over de afgelopen 15 jaar, werpen een blik over de grens en kijken naar het erfrecht in de toekomst.

Sprekers zijn:

mevrouw prof. dr. R. Barbaix (o.a. advocaat te Antwerpen),
de heer mr. K. Boshouwers (o.a. advocaat),
prof. mr. dr. F.W.J.M. Schols (o.a. hoogleraar Privaatrecht),
prof. mr. A.H.N. Stollenwerck (o.a. raadsheer Gerechtshof Den Haag) en de heer mr. D. Vergunst (o.a. rechter).

Locatie: Fort Voordorp te Groenekan (nabij Utrecht)
Tijden: 10.00 uur tot 17.00 uur
Kosten: 250,- ex btw voor VEAN- en EPN-leden
Niet leden: 395,- ex btw
Pe-punten: 5 pe punten
Aanmelden: info@vean.nl of info@epn-notaris.nl

EPN® Vereniging van Estate Planners in het Notariaat

vereniging erfrecht advocaten nederland

Specialisatieverenigingen Nederlandse Orde van Advocaten

SNEL DE MEEST RELEVANTE ZOEK-RESULTATEN OP UW SCHERM VIA DE ZOEKFUNCTIE EN FILTERMODUS

Aan de slag met Notariaat Online

Kies voor één compleet, betrouwbaar online kennissysteem

Dé leidraad voor uw notariële praktijk nu integraal online te raadplegen. Notariaat Online bestaat uit vier delen: **Boedelafwikkeling**, **Registergoederenrecht**, **Familievermogensrecht** en **Ondernemingsrecht**. Alle delen voorzien in de behoefte aan werkprotocollen voor de uitoefening van de notariële praktijk.

PRINTBARE TEKSTEN, VEEL MODELLEN EN AKTES IN UW DAGELIJKSE PRAKTIJK

Voor meer informatie en de abonnementsvoorwaarden

www.notariaatonline.nl